

08 Arbeidsmiljø:
Nødhjelpere opp-
lever angst og uro

14 Obama & Romney:
Dette mener de
om utvikling

21 Prostituerte:
«Kontant-bistand»
gir familiene et løft

Han er
Omar al-Bashirs
høyre hånd
Side 12

BISTANDS AKTUELT

NR 8 – OKTOBER 2012 www.bistandsaktuelt.no

FAGBLAD OM BISTAND OG UTVIKLING

Vil flytte makt og penger

Utviklingsminister Heikki Holmås vil sette omfordeling øverst på dagsordenen for utviklingspolitikken. – Norsk bistand skal bidra til å flytte makt og penger, erklærer SV-statsråden.

Side 2

FOTO: ESPEN RØST / BISTANDSAKTUELT

Norske spioner «forkledd» som Afghanistan-hjelpere

Side 10–11

Aktuelt

Hugger skog
med norsk støtte
Les mer på side 16

Ulv i fåreklær

Leder

Stadig oftere kommer det fram påstander om at etterretningsfolk utgir seg for å være hjelpearbeidere. Flere av disse påstandene framstår som veldokumenterte.

Ifølge den respekterte avisa The Guardian satte den amerikanske etterretningsorganisasjonen CIA i 2011 i gang et vaksinasjonsprosjekt i den pakistanske byen Abbottabad. Den egentlige hensikten var ikke å forbedre folkehelsen, men å forsøke få tak i spor av arvestoff fra det man antok var Osama bin Ladens familie.

To amerikanske journalister skriver i en ny bok om hvordan CIA også sendte ut agenter under dekke av å være hjelpearbeidere etter jordskjelvet i Pakistan i 2005.

Og nå har vi også fått en norsk variant. I boka *Krigshelten. Historien om marinejegeren og etterretningsagenten Trond Bolle* hevder forfatterne Rolf J. Widerøe og Hans Petter Aass at norske agenter i Afghanistan utga seg for å være bistandarbeidere. Slike påstander er alltid nesten umulig å få bekreftet eller avkreftet. Slik er det også med det norske forsvarsdepartementet i denne saken.

Det som er helt klart er at en dekkidentitet som hjelpearbeider kan gi en rekke fordeler for etterretningsfolk. Hjelpearbeidere kommer seg relativt lett inn i konfliktområder og de kan ofte bevege seg ganske fritt rundt uten å vekke mistanke.

Problemet er likevel at en slik praksis kan være enormt skadelig for de som faktisk er hjelpearbeidere – og for menneskene de prøver å hjelpe. Humanitære organisasjoner lever av sin egen troverdighet. Stikkordene er *nøytral aktør*. Den minste mistanke om at humanitære organisasjoner egentlig har en annen agenda, at de egentlig er der for å støtte en av partene i konflikten, kan potensielt være svært farlig for organisasjonenes ansatte. Det kan også bety at de ikke får gjort jobben sin; å lindre sivilbefolkningens lidelser.

Det gjelder i en rekke konfliktområder. Og det gjelder særlig i Pakistan og Afghanistan, hvor disse påstandene dukker opp gang på gang.

Man kan kanskje ikke forvente at alle etterretningsfolk reflekterer over mulige konsekvenser av det å dekke seg bak å være hjelpearbeider. Men man bør kunne forvente at ledere og politikere gir klare instruksjoner om at slik praksis må unngås.

BISTANDSAKTUELT

Etablert 1998.

Ansvarlig redaktør: Gunnar Zachrisen

Bistandsaktuelt utgis i henhold til Fagpressens redaktørplakat og Lov om redaksjonell fridom i media. Eventuelle klager på artikler i avisen rettes direkte til bladets redaktør – gz@norad.no.

– Vi må gi makt til folket

Omfordeling skal gjennomsyre hele den norske bistandspolitikken, varsler utviklingsminister Heikki Holmås. Av Even Tømte

Ambisjonen er klar: – Norsk bistand skal bidra til å flytte makt og penger fra rike til fattige, erklærer Holmås.

Han har nettopp lagt fram det største bistandsbudsjettet noen norsk minister noen gang har gjort: 30,2 milliarder kroner, 2,4 milliarder kroner mer enn året før. Det betyr at bistanden har blitt doblet siden 2004.

Ganske stor

Opptrappingen gjør at Norge fremdeles bruker rundt én prosent av brutto nasjonalinntekt på bistand.

– Å bruke én prosent av det vi tjener er viktig for meg. Vi skal være et av landene som går foran som et godt eksempel, for å dra med oss flere som kan bidra til rettferdig fordeling. Norge er ganske store internasjonalt, verdens 25. største økonomi. At vi gir én prosent betyr faktisk noe i kroner og øre også. Det er mye penger internasjonalt, og når internasjonal bistand går ned må vi sørge for å fortsette, sier bistandsministeren.

Norges sterke økonomi gjør oss til et unntak i et Europa der regjeringer flest sliper spareknivene. Bare Sverige og Luxemburg bruker en større del av sin inntekt på bistand enn Norge.

– Jeg synes det er vanskelig å moralisere over land som Spania, som nå har en arbeidsløshet blant ungdom på over 50 prosent. Men da må i hvert fall vi gjøre vår del av jobben. Det betyr også at norske bistandspenger blir viktigere internasjonalt, når det kuttes andre steder, sier Holmås.

Da er han kanskje mindre tilbakeholden med å moralisere over politiske motstandere i eget land. Flere barn vil dø med høyresidens bistandspolitik, erklærte Holmås i VG dagen etter at budsjettet var lagt fram. Han gjentar ikke formuleringen overfor Bistandsaktuelt, men holder fast ved kritikken.

– Når Fremskrittspartiet vil kutte bistanden med en fjerdedel, sier jeg at det har konsekvenser.

Til å stole på

– Hovedmålet er å bekjempe fattigdom og sikre rettferdig fordeling. Derfor setter vi mål for alt bistandsarbeidet som drives på ambassadene, slik at pengene som brukes skal bidra til å flytte makt og penger til flere, skape mer demokrati og mer rettferdig fordeling, sier bistandsministeren.

Dette kommer til å være tema for en egen stortingsmelding.

– Du snakker om å flytte makt og penger. Skal bistanden svi litt?

– Nei, jeg har tro på at det er i vår interesse å jobbe for en internasjonal verdensorden der forskjellen mellom rik og fattig er mindre. Norge er bedre når vi er et land med små forskjeller, og verden er bedre med mindre forskjeller. Vi tror det er riktig å støtte arbeid for demokrati og grunnleggende menneskerettigheter. Jeg tror at å forebygge konflikter er et gode, ikke bare for menneskene det angår. Ta for eksempel Sudan. Når vi bruker bistandsmidler til å finansiere fredsforhandlinger, bidrar det til

■ NIGERIA

Helsesamarbeid

Norge viderefører samarbeidet med Nigeria om reduksjon av barne- mødredødelighet med 30 millioner kroner årlig de neste fem årene.

Norge har sammen med Storbritannia hatt et samarbeid med Nigeria, og nyfødt dødeligheten er halvert siden programmet startet.

■ SUDAN

40 år i Sudan

Gjennom fire tiår har Kirkens Nødhjelp brukt nesten 2,2 milliarder kroner i Sudan. – I motsetning til enkelte andre aktører er vi blant dem som har fått pengene ut til folk der de bor, sier generalsekretær Anne-Marie Helland. Hun innrømmer at innsatsen i det krigsherjede landet har vært svært krevende. (Les mer om KNs 40 år i det krigsherjede landet i Bistandsaktueltets nettutgave.)

■ VANNKRAFT

100

millioner kroner fra Norge skal hjelpe Bhutan med å nå målet om at alle i landet skal få strøm.

Utviklingsminister Heikki Holmås har lagt fram det største norske bistandsbudsjettet noen gang: 30,2 milliarder kroner. – Hovedmålet er å bekjempe fattigdom og sikre rettferdig fordeling, sier Holmås. FOTO: ESPEN RØST

å redusere menneskelig lidelse. Det er et gode også for oss, at vi har fred i verden i stedet for krig.

– Nå fisker jeg etter forskjeller mellom deg og din forgjenger. Erik Solheim erklærte kort tid etter å ha gått av som minister at høyresiden hadde fått rett om økonomisk vekst?

– Høyresiden har ikke rett i at man må godta større forskjeller for å få økonomisk vekst. Rettferdig fordeling skaper også vekst, sier Holmås og utdyper:

– Tillit mellom mennesker skaper vekst. Tilliten mellom mennesker er større i samfunn med små forskjeller. Samfunn med gode måter å sikre rettferdig fordeling, sikrer at alle er med når man opplever vekst. Mange afrikanske land sliter med at de har

stor økonomisk vekst uten å bekjempe fattigdom. Pengene går til en liten elite. Dette må vi gjøre noe med. Derfor lar vi rettferdig fordeling gjennomsyre alt vi gjør.

Krake søker make

– Hvordan skal norsk bistand bidra til mer rettferdig fordeling?

– Vi må fremme deltakelse på alle plan. I land med store forskjeller er det viktig å støtte opp om alle mekanismer vi vet bidrar til å omfordele makt i samfunnet, slik som fagbevegelse og sivilsamfunn. Det henger jo også sammen med andre satsinger i bistanden, som energi, der vi er opptatt av å sikre strøm til alle. Jeg har grunnleggende tro på at en viktig del av den samlede utviklingspolitikken

« Vi skal gå foran som et godt eksempel, for å dra med oss flere som kan bidra til rettferdig fordeling. »

må legge til rette både for vekst og fordeling av veksten. De to tingene vil styrke hverandre om man klarer å få det til.

– Tåler vi all denne økonomiske veksten?

– Det er et veldig godt spørsmål. Jeg er for vekst. Det er tross alt omtrent 900 mill. mennesker som ikke spiser nok, som legger seg sultne hver dag. Jeg er overbevist om at en rettferdig fordelt økonomisk vekst er nødvendig for å sikre folk i utviklingsland bedre liv enn de har i dag, men det er nødt til å være bærekraftig vekst. I dag regner vi det som vekst når vi bruker opp olje og ikke-fornybare naturressurser, bruker opp kloden. Der er vi nødt til å tenke nytt. Dette pågår det en debatt om interna-

sjonalt, som blant annet Verdensbanken er involvert i, og det er en debatt vi er nødt til å ta.

– Er det riktig at vi som bistands-giver skal fortelle andre land hva slags fordelingspolitikk de skal ha?

– Mottakerlandene må ha eierskap til politikken som føres. Det er helt avgjørende, og slått tydelig fast i Busan og Paris [internasjonale bistandskonferanser, red.anm.]. Da er det naturlig å samarbeide med de landene som har en dagsorden som likner den vi har. Vi må dra i samme retning. Jeg tror ikke det er mulig å avskaffe fattigdom i land som ikke selv jobber for det. Mer enn å blande seg inn handler det altså om å finne samarbeidspartnere som deler disse ambisjonene. ■

4 Bistandsbudsjettet 2013

Øker med 2,6 milliarder kroner

- Den rød-grønne regjeringen vil bruke 30,2 milliarder norske kroner på bistand i 2013. Det er mer enn noen gang.
- Økningen fra 2012 til 2013 er på hele 2600 millioner kroner. Helse, skog og ren energi er noen av satsingsområdene.
- I løpet av ni år er bistanden doblet.

- Jens Stoltenberg fronter global innsats for bedre barne- og mødre helse. Økes med 650 millioner kroner.
- Brasil er største mottaker av norsk bistand, med 403 millioner kroner mer til klima- og skogsatsing vil dette nok fortsette.
- 250 millioner mer settes av til

fornybar energi. Norfund står sentralt i dette arbeidet.

- Landbruk og matsikkerhet har fått 200 millioner mer, med løfter om ytterligere økning.
- 150 millioner nye kroner til prevensjon og andre tiltak innen familieplanlegging.

(Foreslåtte økninger for 2013 i forhold til 2012)

TAPERE ↓

- FNs utviklingsprogram, UN Habitat og Unicef får kutt.

UTEN JUBEL ←

- Norske bistandsorganisasjoner fikk 1,4 milliarder kroner, men håpet på mer.
- Informasjonsstøtten til norske organisasjoner er på stedet hvil

Sagt om bistandsbudsjettet:

« Norsk handelspolitikk overfor verdens fattige er uverdigg og usolidarisk. »

Frps utenrikspolitiske talsperson Morten Høglund

« Det hjelper ikke at vi gir store summer om man ikke får med andre land på et spleiselag for å redde regnskogen. »

Høyres utviklingspolitiske talsmann Peter S. Gitmark

« Regjeringen har innsett viktigheten av å prioritere utdanning for barn i krigs- og konfliktområder. »

Elisabeth Rasmusson, generalsekretær i Flyktninghjelpen

« Det kan kanskje virke utidigg å klage når Holmås legger opp til fest, men det føles litt som når man har sittet i arrangementskomiteen uten å få være med på selve festen. »

Aud-Karin Hovi, fungerende generalsekretær i Digni, skuffet over ikke mer satsing på sivile samfunnsorganisasjoner

« Fine ord om rettferdig fordeling er bra, men det hjelper lite hvis vi ikke satser på å støtte folka som skal arbeide for rettferdig fordeling og økt demokrati i sine lokalsamfunn i utviklingsland. »

Liv Tørres, generalsekretær i Norsk Folkehjelp

« Det er et paradoks at Norge anerkjenner fattige lands behov for markedsadgang, men samtidig ikke tar tak i den virkelige hindringen for dette: Rike lands landbruksstøtte. »

Anne-Marie Helland, generalsekretær i Kirkens Nødhjelp

« I en tid hvor mange land fryser eller reduserer sine utviklingsbudsjetter, viser Norge vei. »

Informasjonssjef i Utviklingsfondet, Andrew Kroglund

« Det bevilges fremdeles knappe midler til kvinner og likestilling på områdene klima, miljø og næringsliv. Det stilles ikke klare krav til de som mottar midler på disse områdene. Her må vi se endring i 2013, ellers vil pilaren fremdeles fremstå som hul. »

Gro Lindstad, daglig leder i FOKUS

NORSK BISTAND I 2013:

Grafen viser den forholdsmessige størrelsen på noen av de største postene på budsjettet.

GRAFIKK: JAN SPEED OG FORA MEDIER

Totalt:
30,2 milliarder kroner

Fornybar energi
2 milliarder

Barne- og
mødrehelse
2,4 milliarder

Skog og klima:
3 milliarder

Humanitær bistand:
2,3 milliarder

Utdanning
1,6 milliarder

Administrasjon
UD/Norad:
1,4 milliarder

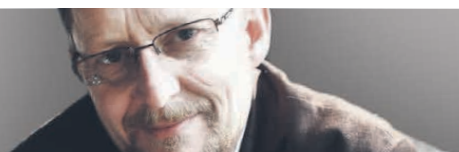

FN: **7 milliarder**

6 Bistandsbudsjettet 2013

Kommentar

Gunnar Zachrisen

Bergenser i milliardregn

Aldri har en norsk regjering brukt mer penger på internasjonal bistand – godt over 30 000 millioner kroner. Det skjer under en ny utviklingsminister.

Med en økning i bistandsbudsjettet på 2400 millioner kroner – tilsvarende 8,5 prosent – er debutanten Heikki Holmås en av regjeringens store budsjettvinnere. Det er han som får lov å fronte rekordbudsjettet, akkurat som SV-politiker Erik Solheim gjorde det før ham. Men i selve budsjettforslaget vaskes bergenserens egen profil bort i det formidable regnskyttet av nye bistandspenger.

SV-politiker Holmås har i sine første måneder som statsråd vektlagt fordelingspolitikk som sin store nye satsing innen bistands- og utviklingspolitikken, og har markert en annen retorisk profil enn sin næringslivsvennlige forgjenger, partifellen Erik Solheim. Holmås er mer vekst-kritisk og bruker mer tid på å snakke om fordeling og likhet, i tråd med SVs partiprogram.

I denne utgaven av Bistandsaktuelt utdyper han denne nye profilen, som kan være kontroversiell både i norsk og utenlandsk sammenheng.

– I land med store forskjeller er det viktig å støtte opp om alle mekanismer vi vet bidrar til å omfordele

makt i samfunnet, slik som fagbevegelse og sivilsamfunn, sier Holmås.

Han gir også norske ambassadebyråkrater formidable oppgaver: Ambassadene skal bruke bistandspengene slik at de skal bidra til å flytte makt og penger til flere. I tillegg skal de skape mer demokrati og mer rettferdig fordeling.

Utfordrer

«Alle er enige om at utdanning, helse, energi og næringsutvikling er viktig for utvikling. Men jeg vil utfordre høyresiden til debatt om omfordeling og likhet.», skrev Holmås i et avisinnlegg nylig. For å understreke sine intensjoner har han bebudet en ny stortingsmelding om fordeling, vekst og demokrati i utviklingspolitikken.

I budsjett-teksten blir fordelingspolitikk viet bred plass, men foreløpig er det få spor av penger til konkrete tiltak. I stedet får vi vage formuleringer som at «Regjeringen vil øke fokuset på ulikhetene også innad i land, ikke bare mellom land». En nærliggende tolkning vil være at Norge som bistandsgiver vil innta en tøffere holdning mot korrupte og fordelingsfiendtlige eliter i samarbeids-

land, men i denne utgavens intervju med Bistandsaktuelt vegrer Holmås seg for å blande seg inn i mottakerlandenes innenrikspolitik.

Kontinuitet

En ny stortingsmelding om fordeling, likhet og demokrati er et spennende grep fra den nye utviklingsministeren, men veien fra retorikk til praktisk politikk kan bli lang.

Mer støtte til inntektsgenerering og kompetansebygging på områder som petroleumsforvaltning og skatsektoren kan passe godt inn i SV-politikerens tenkning, med ytterligere satsing på programmer som Olje for utvikling og Skatt for utvikling som ledd i dette. Støtte til Den internasjonale arbeidsorganisasjonen ILO, kvinneorganisasjoner og styrking av internasjonal fagbevegelse vil være andre mulige grep, som er nevnt i Holmås' taler og innlegg.

Men hvor mange av Holmås' tanker om bedre fordeling «innad i land» vil munne ut i praktisk politikk? SV-politikerens hovedproblem i den sammenheng er selvsagt at Norge er et ganske lite land i verden med beskjeden makt, og trenden går i én retning: Vår innflytelse i mottakerlandene blir mindre og mindre etter hvert som landene selv øker sine inntekter og nye aktører som Kina kommer på banen. Det er bare å innse at tiden da nordiske land var

bistandsstormakter i utviklingsland går mot slutten.

I små doser

Den såkalte «Nordiske modellen» påstås å være populær og etterspurt over hele verden, men det er som oftest i små doser og til seminarbruk. Sosialdemokratiske ideer møtes like ofte med negative ryggmargsreflekser i mange utviklingsland. Den betydelige økonomiske støtten til rettighetsorganisasjoner som støtter «våre verdier», herunder fagorganisasjoner, menneskerettighets- og kvinneorganisasjoner, står sjelden høyt i kurs i landenes regjeringskontorer.

Et praktisk hinder for iverksettelsen av Holmås' politiske visjon, er også at den rødgrønne regjeringen neppe vil sitte ved roret etter valget neste år. Alle meningsmålinger tyder i dag på at det blir en borgerlig regjering – med Høyre og Fremskrittspartiet i førersetene – som skal framlegge budsjettforslaget i oktober 2013. Så får vi se om de to sistnevnte partiene vil gå sammen om ytterligere påplussninger på budsjettet, støtte til byråkratiserte FN-organisasjoner eller en solidaritetsaksjon for fagbevegelsen. Veldig sannsynlig er det ikke.

Hjertesaker

Men i første omgang står kampen om det eksisterende budsjettforslaget, som skal opp i Stortinget i desember. Store økninger til globale helseinnsatser og klima- og skogsatsing er det som først og fremst preger høstens budsjettforslag fra den rødgrønne regjeringen. Begge deler er statsminister Jens Stoltenbergs egne hjertesaker.

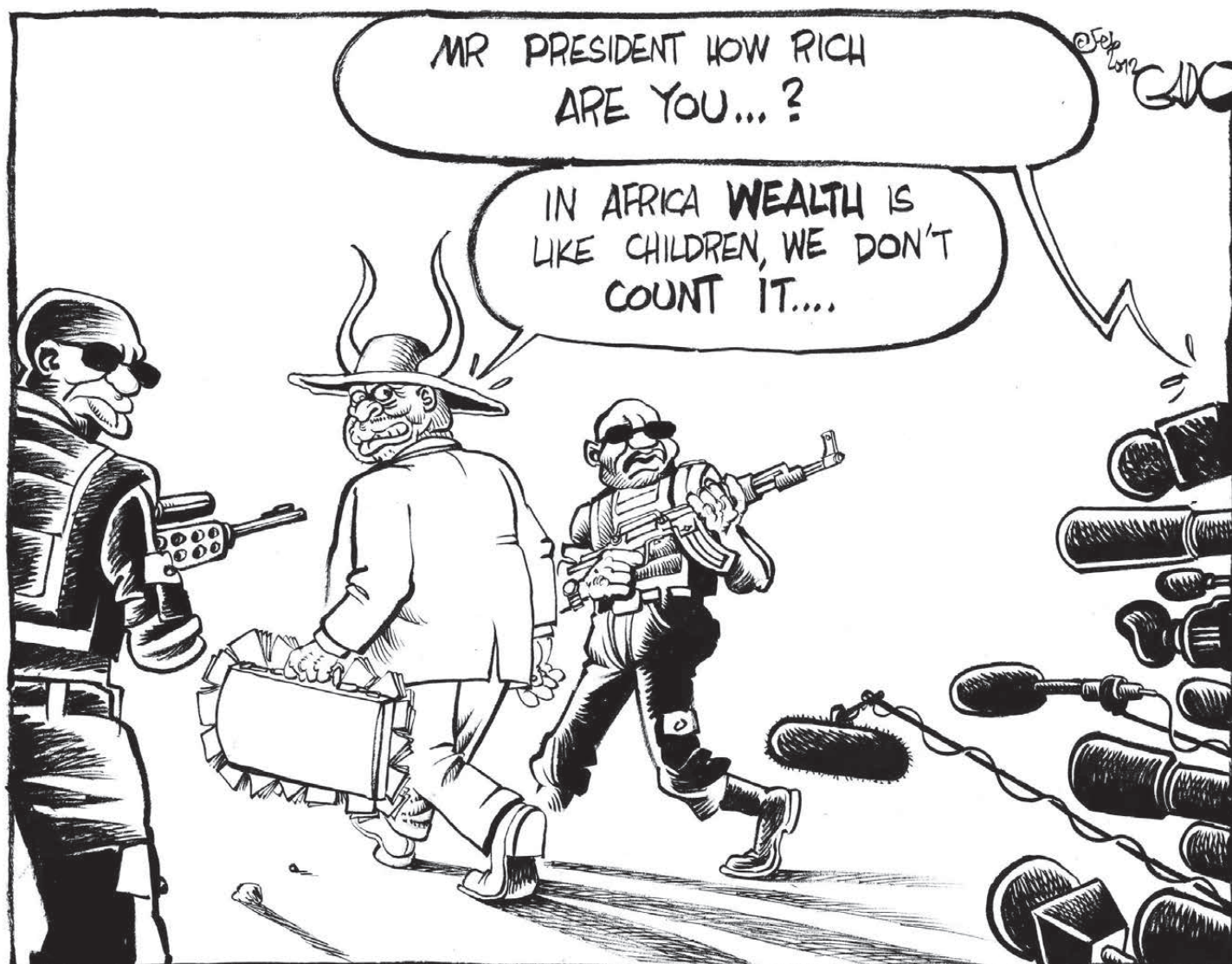
Forslaget om ytterligere 650 millioner kroner til helse er en ytterligere understrekning av Stoltenbergs og Norges ønske om en lederrolle i internasjonalt helsearbeid, herunder særlig arbeidet for barne- og mødrehelse. Det er en satsing som har bred støtte i Stortinget.

Klima og skog

Forslaget om å øke klima- og skogsatsingen med ytterligere 400 millioner kroner til tiltak mot avskoging er en oppfølging av statsministerens og Erik Solheims løfter fra FN-konferansen på Bali i 2007. Med stor treghet i iverksettelsen av prosjektene, blant annet i Brasil, er det en bevilgning som vil møte større skepsis blant opposisjonspartiene.

En annen stor satsing i budsjettforslaget er fornybar energi, i tråd med planer bebudet av Holmås' forgjenger. En interessant ny markering har den nye utviklingsministeren fått på plass under «klima og miljø», der det loves 500 millioner kroner til klimatilpasset landbruk for perioden 2013-2015. Satsingen skal særlig rettes mot kvinnelige småbønder. Likestillingsprofilen er også godt markert på andre måter i budsjettet med støtte til blant andre UN Women og ulike tiltak innen reproduktiv helse. ■

«Et praktisk hinder for iverksettelsen av Holmås' politiske visjon, er at de rødgrønne neppe vil sitte ved roret etter valget neste år.»

Uganda er et av landene der Norge skal prøve å flytte makt og penger. ILLUSTRASJON: GADO

Advokat Cato Schiøtz (til v.), Norconsult-rådgiver Andreas Fjeld Halvorsen og administrerende direktør John Nyheim fotografert under forrige runde av rettsaken. FOTO: TIRIL SKARSTEIN

Varsler omkamp om Tanzania-dom

Korrupsjonssaken knyttet til det norske ingeniørselskapet Norconsult kan havne i Høyesterett. Selskapet er funnet delaktig i korrupsjon i forbindelse med et prosjekt Tanzania, men anker dommen. **Av Even Tømte**

VANN- OG AVLØPSETATEN i Dar es Salaam i Tanzania utlyste våren 2003 en konkurranse om byggeledelse for et større vann- og avløps-prosjekt finansiert av Verdensbanken. Konkurransen ble vunnet av et joint venture-prosjekt der Norconsult deltok sammen med to andre selskaper. Senere har det kommet fram at det ble utbetalt bestikkelser til tjenestemenn i vann- og avløpsetaten.

Nå er Norconsult dømt til å betale fire millioner kroner av Borgarting lagmannsrett for korrupsjon i perioden 2003-2006.

Aktor, førstestatsadvokat Arnt An-

gell i Økokrim, uttaler til Development Today at han er fornøyd med utfallet av dommen.

– Det er første gang et norsk selskap er dømt for å bestikke utenlandske tjenestemenn, sier Angell.

Mangelfullt arbeid

Tre Norconsult-ansatte ble i fjor dømt for medvirkning til grov korrupsjon. Dommen slo fast at de ansatte medvirket til at rundt 700.000 kroner ble utbetalt i bestikkelser til ansatte i vann- og avløpsetaten i Dar es Salaam i perioden 2003-2006.

Dommen ble anket til lagmannsret-

«Det er første gang et norsk selskap er dømt for å bestikke utenlandske tjenestemenn»

Arnt Angell
Økokrim

ten av Økokrim, som mente at også selskapet burde idømmes foretaksstraff. Det har lagmannsretten gitt dem medhold i. Retten har frifunnet den ene personlig tiltalte, men idømt Norconsult en foretaksbot.

Lagmannsretten legger vekt på at Norconsult hadde mangelfulle etiske retningslinjer og rutiner for å håndtere korrupsjon. «Etter lagmannsrettens syn hadde ikke Norconsult i 2003 gjort det man kunne for å forhindre medvirkning til korrupsjon», heter det i dommen.

2012-briller

Norconsult er sterkt uenig i lagmannsrettens avgjørelse og vil anke dommen til Høyesterett.

«Saken er en svært atypisk korrupsjonssak. Både tingrett og lagmannsrett var enige i at Norconsult ikke var involvert i inngåelsen av avtale om korrupsjon. Saken dreier seg om

at ansatte på laveste nivå i organisasjonen ikke varslet oppover, i strid med selskapets rutiner, når de ble kjent med uregelmessige utbetalinger i Tanzania, initiert av Norconsults samarbeidspartnere... Selskapets klare oppfatning er at lagmannsretten har hatt på seg 2012-briller i bedømmelsen av selskapets retningslinjer i 2003,» skriver selskapet i en pressemelding.

Kan miste oppdrag

Dersom dommen blir stående kan den få dramatiske konsekvenser for det norske selskapet. Selskaper som er dømt for korrupsjon kan nemlig ikke få oppdrag fra det offentlige. Norconsult får størstedelen av sin omsetning fra offentlige oppdrag, blant annet for Norad.

Selskapet står dermed i fare for å miste betydelige framtidige inntekter. ■

– Nye toner fra domstolene

Av Even Tømte

NORCONSULT-DOMMEN varsler nye toner mot korrupsjon i rettsvesenet, men viser også huller i regelverket, mener Guro Slettemark, generalsekretær i Transparency International Norge.

– Både tingrettens og lagmannsrettens dom går langt i å kritisere selskapet for ikke å ha gjort et godt nok arbeid mot korrupsjon, sier Slettemark til Bistandsaktuelt.

Retten viser til at Norconsult har mange oppdrag i land der korrupsjon er et betydelig problem. Derfor burde korrupsjon vært tatt opp eksplisitt i de etiske retningslinjene, og at selskapet burde ha utarbeidet rutiner for å håndtere korrupsjonssaker, heter det i dommen.

– Det er helt klart nye toner fra domstolene at begge rettsinstansene legger så mye vekt på det forebyggen-

de arbeidet. Det er en viktig lærdom for alle selskaper, sier Slettemark.

Samtidig viser dommen uavklarte spørsmål om hvordan det offentlige forholder seg til korrupsjonsdømte.

Selskaper som er dømt for korrupsjon skal utestenges fra offentlige oppdrag, ifølge forskriften for offentlige anskaffelser. Dette var medvirkende til at Tingrettens dom opprinnelig frikjente Norconsult. Retten tok blant annet hensyn til at en foretaksstraff kunne få dramatiske konsekvenser for det norske ingeniørselskapet.

– Ergo har man et regelverk man ikke vil ta i bruk fordi man var redd for konsekvensene. Dersom tingrettens dom hadde blitt stående, ville det bidratt til å undergrave både straffelovens bestemmelser om korrupsjon og forskriften for offentlige anskaffelser, sier Slettemark.

Uklare regler

Lagmannsrettens dom viser derimot til at det ikke er en absolutt plikt å avise en leverandør som er straffedømt. Oppdragsgivere må også vurdere om leverandøren har ryddet opp i forholdene.

Forskrift om offentlige anskaffelser er imidlertid kategorisk i sitt krav om å avise korrupsjonsdømte. Den slår fast at det offentlige skal avise leverandører som «...oppdragsgiver

«At dommene legger så mye vekt på det forebyggende arbeidet er en viktig lærdom for alle selskaper»

Guro Slettemark, generalsekretær i Transparency International Norge

kjenner til er rettskraftig dømt for deltakelse i en kriminell organisasjon eller for korrupsjon, bedrageri eller hvitvasking av penger, og hvor ikke allmenne hensyn gjør det nødvendig å inngå kontrakt med leverandøren».

Forskriften nevner ikke hvor lenge et selskap skal være utestengt fra offentlige anbud etter en korrupsjonsdom. Det er også uklart hva som menes med «allmenne hensyn».

TI-leder Guro Slettemark mener regelverket bør justeres slik at konsekvensene av en korrupsjonsdom blir bedre avklart. En måte å gjøre det på kan være å sette en tidsfrist for hvor lenge en dom fører til utestengelse fra anbuds konkurranser.

– Selskapene må få en sjanse til å vise at de kan forbedre seg, sier hun. ■

even.tomte@gmail.com

8 Aktuelt

Tapet av naturmangfold og ødeleggelsen av hele økosystemer er en stor trussel for livet på jorda.

Miljøvernminister Bård Vegar Solhjell etter FN-møtet om biologisk mangfold som ble avholdt i den indiske byen Hyderabad.

■ FISKE

Lokale fiskere til kamp mot EU

Utenfor Vest-Afrika er det mer ulovlig fiske enn noen andre steder i verden. The Environment Justice Foundation (EFJ) dokumenterer i en fersk rapport at ni av ti båter som har drevet ulovlig fiske i Sierra Leones farvann eksporterer fangsten til Europa. Lokale fiskerlandsbyer slår nå tilbake, og vil ha slutt på at EU og Øst-Asia tar imot den ulovlige fangsten.

Hjelpearbeidere risikerer angst og utbrenthet

Tøffe arbeidsforhold øker faren for at nødhjelpsarbeidere utvikler depresjoner og angst, viser en ny internasjonal studie. Feltoppdrag doblet risikoen for å få depresjon. Av Hege Opseth

Det er forskere ved Columbia University som har utført studien på oppdrag fra det statlige Centers for Disease Control and Prevention i USA. Over 200 internasjonale hjelpearbeidere i 19 forskjellige organisasjoner er intervjuet.

Det er en stor risiko for at hjelpearbeidere vil utvikle psykiske problemer – både mens de er på jobb og når de kommer hjem, fastslår forskerne. I rapporten advares det mot at hjelpearbeidere utsettes for press som kan føre til kroniske lidelser.

– Det viser seg at humanitært arbeid ikke bare er stressende, men det forandrer deg. Å tilpasse seg til denne forandringen kan være vanskelig, sier doktor Alastair Ager, professor ved Colombia University i USA.

Langvarig depresjon

Forskerne startet med å kartlegge den psykiske helsen i perioden før hjelpearbeidere fra Europa og Nord-Amerika dro ut på oppdrag, i Afrika, Asia eller Latin-Amerika. Fire prosent sa at de hadde symptomer på angst før avreise. 10 prosent oppgir at de hadde symptomer på depresjoner. Disse tallene er, ifølge rapporten, på linje med befolkningen generelt.

I etterkant av fullført oppdrag steg disse tallene til henholdsvis 12 prosent for angst og uro og 19,5 prosent for depresjoner. Etter tre til seks

måneder var det bedring hos de som var rammet av de førstnevnte symptomene, mens det var en svak økning i andelen som slet med depresjon: 20,1 prosent.

– Mange sier at de ikke klarer å snakke med venner og familie om hva de har sett og opplevd. De er simpelthen ikke lenger på bølgelengde, sier Alastair Ager.

Stressfaktorer

Forskerne har spurt hva som er de største stressfaktorene for de som er ute på langtidsoppdrag. I denne gruppen var hovedproblemene:

- Bekymringer for sikkerhet
- For stor arbeidsmengde
- Manglende annerkjennelse for resultater
- Manglende kommunikasjon med hjemmeorganisasjonen
- Boforhold og manglende privatliv
- Kummerlige leveforhold

Alkoholproblemer

Deltakerne ble også spurt om matvaner, røyking, alkohol og trening, kaffedrikking og søvnmønster, livsstilsfaktorer som på ulike måter kan påvirke folks psykiske helse.

Studien viser at mange hjelpearbeidere ser på alkoholbruk som en måte å takle stresset ved å jobbe i felt, men på lang sikt kan det lede til større problemer og risiko.

– Å opprettholde en sunn livsstil

Somaliske barn i matkø. Opplevelsene kan være sterke for hjelpearbeidere i felt. FOTO: NTB SCANPIX

Alastair Ager, professor ved Colombia University i USA

Les mer på nett

Her finner du rapporten: tinyurl.com/8jxej4l

med et godt kosthold og nok trening er utfordrende, men dette er en av de beste måtene hjelpearbeidere kan beskytte seg mot langsiktige konsekvenser av stresset, sier Ager.

Lett å kutte

Rapporten avslører også at adrenalinkicket feltlivet kan gi blir et savn for noen etter hjemkomst. Det til tross for at utrygge rammer er årsaken til at mange utvikler psykiske problemer.

«Mange klarer ikke å snakke med venner og familie om hva de har opplevd. De er ikke lenger på bølgelengde.»

– Er psykiske problemer som følge av jobben tabu i bistandsbransjen?

– Ute i felt er det nok en del som er tilbakeholdne med å ta inn over seg følelsen av å bli overveldet. Men mange organisasjoner har begynt å bli flinkere til å ivareta ansatte som jobber ute. Kulturen er nok i ferd med å forandre seg. Dette er likevel et sårbart område når budsjettene blir strammere, sier Ager.

Han forteller om en organisasjon som utviklet et større program for å ta vare på velferden til ansatte i felt. Da finanskrisen var et faktum og det måtte kuttes i kostnader ble programmet definert som «unødvendig» og kuttet for å spare penger.

Forskerne mener holdningen ved organisasjonenes hovedkontorer ofte er at både angst, depresjoner og utbrenthet er en normal reaksjon for

■ SOSIALE MEDIER

Twitterer for Rwanda

Rwanda er anklaget av FN-eksperter for å støtte opprørere i nabolandet DR Kongo, og Amnesty skal ha dokumentert at landets militære etterretningstjeneste bruker tortur. Flere givere holder nå tilbake bistand. Derfor har landets president Paul Kagame nå tatt i bruk twitter for å forsvare seg mot anklagene. Tydelig opprørt over kritikken sendte han nylig ut en lang rekke meldinger fra kontoen @paulkagame: «Vi skal løse våre problemer, og ikke være ofre...», skrev han blant annet på mikrobloggtjenesten.

■ FLYKTNINGER

70

millioner mennesker er på flukt i verden, ifølge en ny rapport fra Røde Kors.

– Ønsker å fremstå som usårbare

Bransjen må bli flinkere til å snakke om psykiske problemer, mener Flyktninghjelpen.

NORSKE NØDHJELPSORGANISASJONER er ikke overrasket over funnene i den USA-initierte rapporten.

– Tallene er nye, men funnene overrasker ikke. Vi vet at det er tøft å jobbe i katastrofer, krig og kriser. Det helt naturlig at noen ønsker oppfølging av psykolog, sier Solveig Busk Halvorsen, rekrutterer og koordinator for feltpersonell i Leger uten grenser.

– Hos oss er det på ingen måte tabu å snakke om psykiske problemer hos hjelpearbeidere som er utsatt for ekstreme påkjenninger. Tvert imot har Røde Kors et skarpt fokus på delegatens psykiske helse både før, under og etter oppdrag, sier Ingrid Johannesen i Norges Røde Kors.

Bør bli flinkere

Flyktninghjelpen mener at bransjen bør bli flinkere til å snakke åpent om de enorme påkjenningene hjelpearbeidere kan bli utsatt for.

– Dessverre virker det som om det i bistandsbransjen fremdeles sitter litt langt inne å snakke om psykiske problemer. Dette må vi bli flinkere til. Samtidig er det etter hvert kommet på plass rutiner for at spørsmål om psykisk belastning skal tas opp, både før ansatte sendes ut og under debrifing.

«Det er rom for å snakke om dette, men mange legger nok likevel bånd på seg og ønsker å fremstå som sterke og usårbare.»

Elisabeth Kvassheim, HR-sjef i Flyktninghjelpen

Kjenner seg igjen

– Vi kjenner oss igjen i at for stor arbeidsmengde, manglende anerkjennelse for resultater og manglende kommunikasjon med hjemmeorganisasjonen ofte er en stressfaktor for folk som jobber ute, sier HR-rådgiver i Kirkens Nødhjelp Astrid Gjertine Handeland.

Hun forteller at KN prøver å bøte på dette ved å sørge for at flere av de ansatte ved hovedkontoret rykker ut i nødhjelpsoperasjoner sammen med folk fra beredskapsstyrken. – Siden de kjenner organisasjonen og de ansatte godt, kan det være lettere for dem å ha en dialog med hovedkontoret og melde fra dersom oppfølgingen derfra er for dårlig eller bemanningen ute er for lav i forhold til arbeidsmengden, sier Handeland.

Medisinsk sjekk

Leger uten grenser foretar en medisinsk sjekk og får en medisinsk erklæring på feltpersonell før utreise. Dette inkluderer også psykisk helse.

– I felt er én av våre leger ansvarlig for den psykiske helsen til feltarbeidere ved hvert prosjekt. Vi har i tillegg et kriseteam som står klar for å dra ut hvor som helst i verden på 24 timer hvis en akutt situasjon oppstår, sier Busk Halvorsen. ■

mennesker som har arbeidet i katastrofesituasjoner. De kommer med en rekke råd for å minske presset hjelpearbeidere blir utsatt for. De foreslår at aktuelle kandidater til oppdrag kartlegges i forhold til tidligere psykiske problemer.

Mer anerkjennelse

«Hjelpearbeidernes behov kan bli overskygget av behovet til menneskene som skal hjelpes», heter det i rapporten.

– Behovene som oppstår i en humanitær katastrofe kan være så store at det kan føles navlebeskuende for vestlige hjelpearbeidere å være opp-tatt av hvordan de har det selv, sier Ager.

Organisasjonene oppfordres til å minske arbeidspresset, gi mer anerkjennelse og sørge for et arbeidsmiljø

som, så langt det går, letter det totale presset.

– Arbeider man preventivt med dette kan organisasjoner sikre at dyktige ansatte igjen kan reise ut på krevende oppdrag og bruke den ekspertisen de har opparbeidet seg gjennom flere år, sier Ager.

En lignende undersøkelse om hjelpeorganisasjoners nasjonalt ansatte vil bli ferdigstilt i løpet av 2012. ■

Rapporten

■ Lopes Cardozo B, Gotway Crawford C, Eriksson C, Zhu J, Sabin M, et al. (2012) «Psychological Distress, Depression, Anxiety, and Burnout among International Humanitarian Aid Workers: A Longitudinal Study.»

CMI CHR. MICHELSEN INSTITUTE

Chr. Michelsen Institute (CMI) is an independent development research institute in Bergen, Norway. We generate and communicate research-based knowledge relevant for fighting poverty, advancing human rights, and promoting sustainable social development. CMI's research focuses on local

and global challenges and opportunities facing low- and middle-income countries and their citizens. Our geographic orientation is towards Africa, Asia, the Middle East, and Latin America.

CMI is home to the U4 Anti-Corruption Resource Centre (U4), the leading resource centre assisting development agencies and practitioners to more effectively address corruption challenges. U4 pursues its mandate through operationally-relevant research and publications, training, communications, and a helpdesk service (www.u4.no).

Researcher/Senior Researcher (Anti-Corruption and Development)

Chr. Michelsen Institute seeks an anti-corruption/governance researcher to contribute to a programme of policy-oriented, operationally-relevant research. Along with developing her or his own research projects, the researcher will be expected to contribute directly to the U4 project.

The application deadline is 30 November 2012.

More information at www.cmi.no.

Agenter påsto de var hjelpearbeidere

Norske militære etterretningsagenter i Afghanistan skal ha utgitt seg for å være norske bistandsarbeidere. – Hårreisende, sier Nils Mørk i Leger Uten Grenser. **Av Tor Aksel Bolle**

De første norske etterretningsagentene som dro inn i Afghanistan etter Talibanregimets fall i 2001 utga seg for å være norske bistandsarbeidere. To agenter, som jobbet for etterretningsorganisasjonen E-14, bodde i et godt bevoktet hus i Kabul. Men når de reiste rundt i landet for å samle informasjon var det under dekke av å jobbe med norsk bistand.

Det går fram av boka «Krigshelten – historien om marinejegeren og

etterretningsagenten Trond Bolle» som er skrevet av de prisvinnende gravejournalistene Rolf J. Widerøe og Hans Petter Aass. Ifølge boka var det ikke Trond Bolle selv som gjorde dette, men to andre agenter.

– Denne informasjonen har vi sikre kilder på. Vi ville ikke skrevet det i boka hvis vi ikke var trygge på at det var riktig, sier VG-journalist og medforfatter Rolf J. Widerøe, til Bistandsaktuelt.

– Setter oss i fare

Bistandsaktuelt har vært i kontakt med flere norske organisasjoner som jobber i Afghanistan. Alle mener det er svært alvorlig hvis opplysningene i boka stemmer.

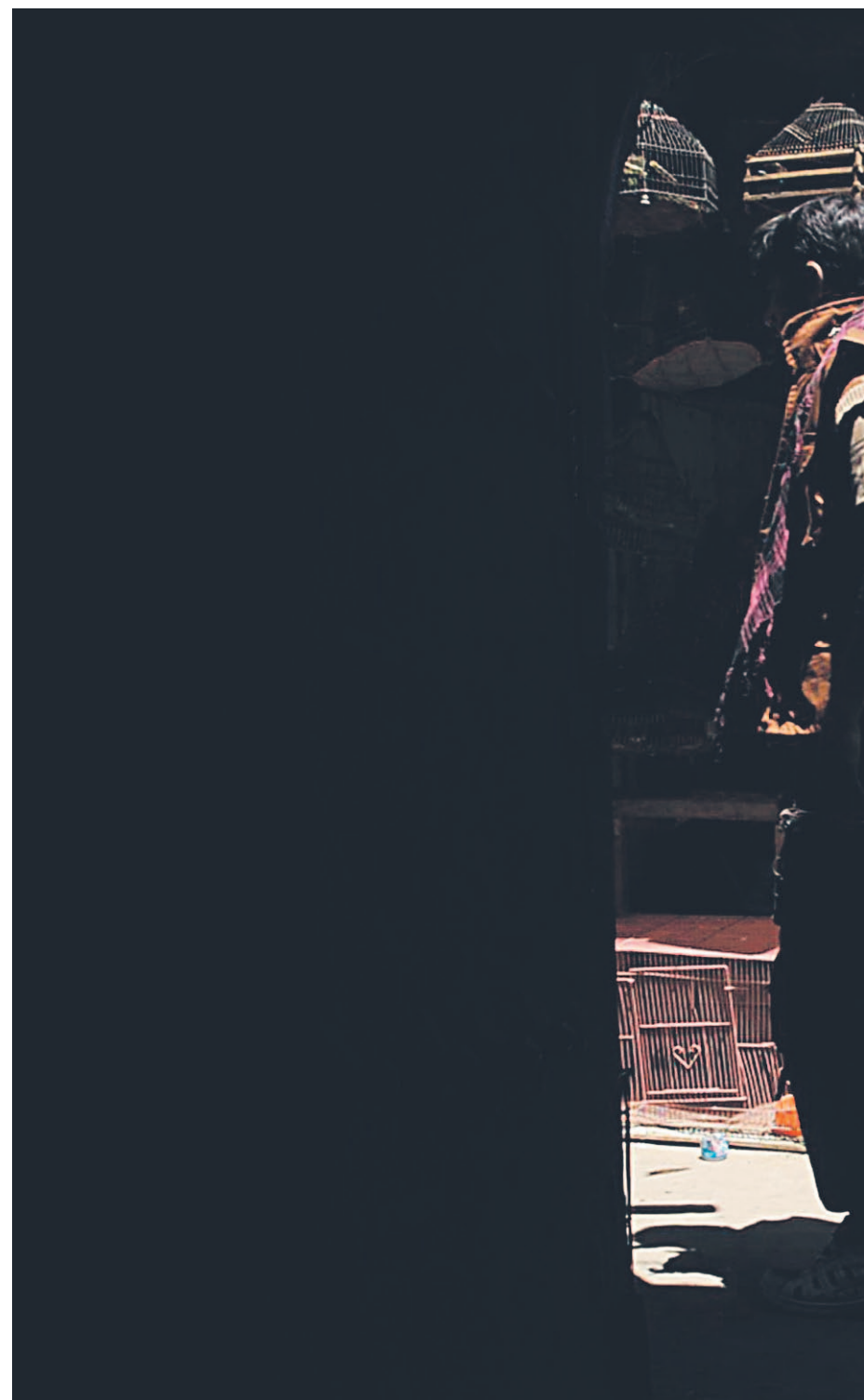
– Hvis dette er riktig er det helt hårreisende – og potensielt veldig skadelig for arbeidet humanitære organisasjoner gjør. Slik oppførsel setter oss og andre humanitære aktører i fare, sier Nils Mørk som er

«Agentene reiste rundt i landet under dekke av å jobbe med norsk bistand.»

Rolf J. Widerøe og Hans Petter Aass: «Krigshelten – historien om marinejegeren og etterretningsagenten Trond Bolle».

Nils Mørk, kommunikasjons-sjef i Leger Uten Grenser.

Norske agenter på oppdrag skal ha utgitt seg for å jobbe med bistand i Afghanistan. Målet

kommunikasjonssjef i Leger uten Grenser.

Han understreker at han selv ikke vet eller har hatt mulighet til å sjekke om opplysningene i boka faktisk er korrekte.

Også Afghanistankomiteen tar sterk avstand fra at norske agenter angivelig skal ha hatt «cover» som bistandsarbeidere.

– Hvis menneskene du skal hjelpe ikke har tillit til at du er en uavhengig aktør, setter man organisasjonens ansatte i fare. Det går til syvende og sist ut over den afghanske befolkningen, sier informasjonsrådgiver Heidi Sofie Kvanvig i Afghanistankomiteen i Norge.

Ber om avklaring

Også Flyktninghjelpen mener det er svært alvorlig hvis påstandene fra boka er sanne. Organisasjonen ber nå norske myndigheter svare tydelig på hva de vet og hva de mener om saken.

– Bruken av bistandsarbeid som dekke for å sende agenter inn i konfliktsituasjoner kan være i strid med humanitær rett. Det er derfor viktig at myndighetene avklarer at dette er en praksis som en ikke benytter seg av. Vi ber om at en slik avklaring kommer så raskt som mulig, sier generalsekretær Elisabeth Rasmusson.

Lignende påstander om norske

agenter og bistand har framkommet også tidligere. I et intervju med Dagbladet i februar 2011 uttalte en tidligere agent for E14 om virksomhet i Kosovo: «Vi kunne opptre som utsendinger for norsk UD som skulle finne ut hvordan vi skulle bruke penger til for eksempel hjelpearbeid og slike ting.»

Verken ja eller nei

Seniorrådgiver Lars Gjemble som jobber i Forsvarsdepartementets informasjonsenhet, har følgende kommentar til påstandene som kommer fram i boka om Trond Bolle:

– Når det gjelder etterretningstjenesten kommenterer vi aldri enkelte operasjoner, bestemte land eller hva som ble gjort av hvem. Det gjør vi heller ikke i dette tilfellet. ■

E-14

E 14, eller Seksjon for spesiell innhenting, var en norsk etterretningsgruppe etablert i 1995, som opererte adskilt fra Etterretningstjenesten på Lutvann frem til 2006. Gruppen hadde til hensikt å styrke sikkerheten rundt de norske styrkene som tjenestegjorde på Balkan. Agenter tjenestegjorde også i Midtøsten og Afrika.

Kilde: Wikipedia

var å kartlegge sikkerhetstrusler. FOTO: NTB SCANPIX

– Urealistisk å tro at bistand er fredet

Stadig oftere dukker det opp påstander om at agenter utgir seg for å være hjelpearbeidere. En dekkidentitet som hjelpearbeider kan være attraktivt for etterretningsfolk, mener forsker Helge Lurås.

DEN AMERIKANSKE etterretningsorganisasjonen CIA igangsatte i mars 2011 et prosjekt med vaksinerings mot hepatitt B i den pakistanske byen Abbottabad. Det avslørte den britiske avisa The Guardian i fjor.

Formålet var å få tak i DNA fra Osama Bin Ladens familiemedlemmer. Vaksineringsprosjektet ble først startet opp i de fattigste bydelene for at det skulle virke troverdig. En rekke lokale helsearbeidere jobbet med prosjektet, uten å ane at det egentlig var CIA som betalte lønna deres. Den pakistanske legen som ledet prosjektet, Shakil Afridi, sitter nå fengslet i Pakistan.

Utnyttet kaos

I boka «The Command: Deep Inside the President's Secret Army», som kom ut tidligere i år, hevder forfatterne at CIA i 2005 så en gyllen mulighet til å få agenter inn i Pakistan forkledd som internasjonale hjelpearbeidere. Årsaken var jordskjelvet som hadde rammet landet. Over 70 000 mennesker mistet livet og situasjonen var kaotisk.

«USAs etterretningstjeneste utnyttet kaoset som rådet til å få sine folk inn. Med gyldige amerikanske pass og under dekke av å være hjelpearbeidere og bygningsarbeidere strømmet

titalls CIA-operatører og kontraktører inn uten den vanlige sjekken fra Pakistans etterretningstjeneste, ISI», skriver forfatterne Armbinder og Brady. «Hjelpearbeidernes» oppdrag var å drive etterretningsvirksomhet og å skaffe opplysninger om Al Qaida.

Flere fordeler

Helge Lurås er forsker og leder for Senter for internasjonal og strategisk analyse. Han har blant annet bakgrunn fra Forsvaret og har kjennskap til hvordan etterretningsorganisasjoner opererer. Lurås er helt klar på at å utgi seg for bistandsarbeider kan ha flere fordeler for etterretningsfolk.

– Blant ansatte i internasjonale organisasjoner er det masse spekulasjoner om at noen av deres kolleger er etterretningsfolk. Det gjelder både i FN og mange NGOer. Og det er sikkert i mange tilfeller riktig. Arbeid i slike organisasjoner gir tilgang til konfliktområder og i noen tilfeller diplomatisk immunitet. Det er ettertraktet blant etterretningsorganisasjoner, sier Lurås

Lurås tror det varierer fra etterretningstjeneste til etterretningstjeneste i hvilken grad man «planter» agenter i andre organisasjoner. Men han mener det er naivt å tro at det ikke skjer.

– Det er urealistisk å tro at e-tjenester skal frede FN og bistandsor-

ganisasjoner fra infiltrasjon og annen bruk, sier Lurås.

– Trolig uautorisert eller unntaksvis

Han understreker at det generelt er viktig for etterretningsfolk at dekkidentiteter er etterprøvbare, at de i så stor grad som mulig er konsistente og tåler å bli sjekket. En eventuell dekkidentitet bør også ligge så nær sannheten som mulig for å gjøre det lettere for operatøren.

– Ved å plante folk rundt omkring i andre organisasjoner, eller oppgi at man er journalist eller bistandsarbeider, setter man andre personer i fare ved at de får mistanke kastet på seg. Det vil derfor være noe mange e-tjenester av etiske årsaker prøver å unngå, mens andre bryr seg mindre om det, sier Lurås.

Han mener den etiske standarden i den norske etterretningstjenesten er høy.

– Det er mitt inntrykk. Har noen utgitt seg for å være bistandsarbeider, har det trolig vært unntaksvis eller kanskje også uautorisert. Eventuelt så er ryktene feil. Vi må også huske på at bistandsmiljøene er små og mange kjenner hverandre. Mulighetene for å støte på en «virkelig» norsk bistandsarbeider er så stor at man også av egne sikkerhetshensyn vil være forsiktig med å bruke en slik identitet. ■

Helge Lurås, leder av Senter for internasjonal og strategisk analyse

FOTO: SISA

12 **Aktuelt**

«« **Kahsay er en verdig vinner. Hun har viet seg til et arbeid som berører diskriminering av jenter i en ekstrem konsekvens; det å frata en jente det som gjør henne til en kvinne.**

Helen Bjørnøy, generalsekretær i Plan Norge om vinneren av Plans jentepreis, jordmor Sara Kahsay

■ SIKKERHET

35

millioner kroner er summen regjeringen foreslår at blir brukt til sikkerhetstiltak på norske ambassader neste år.

– Diplomatisk krise? Neida!

Sudan og Norge er fortsatt gode venner, selv om landene nylig utviste hver sin diplomat, fastslår Mustafa Osman Ismail. Regjeringsmedlemmet, som er tett på president Omar al Bashir, ber hjelpeorganisasjoner holde seg unna politisk innblanding.

Av Hege Opseth

Mustafa Osman Ismail har vært utenriksminister i Sudan i ti år og personlig rådgiver for sittende president Omar al Bashir. Nå er han landets investeringsminister og han var i Norge nylig for å lokke investorer til hjemlandet.

I et eksklusivt intervju med Bistandsaktuelt snakker han ut om Darfur, forholdet til Sør-Sudan og hjelpeorganisasjoners rolle. Mustafa Osman Ismail er glad for Norges innsats for fred og forsoning, og han vil gjerne ha en enda mer aktiv norsk rolle i landet.

Om diplomat-utvisning

For kort tid siden arresterte norsk politi en sudaner de mener spionerte på sudanske flyktninger i Norge. Utenriksdepartementet utviste deretter en sudansk diplomat de mente var mannens kontaktperson. Sudan svarte med å utvise en norsk diplomat fra Khartoum.

– Forholdet mellom Oslo og Khartoum er som det pleier. Nei, jeg vil ikke kalle dette en diplomatisk krise. Vi vil ikke kutte diplomatiske forbindelser, sier Ismail.

Det sudanske regjeringsmedlemmet utelukker heller ikke at den norske diplomaten kan komme tilbake til Sudan. – Om situasjonen var normal, ville det avhenge av bilateral forståelse mellom regjeringene og utenriksministrene. Jeg kan ikke forutse fremtiden, men det jeg kan si er at ingen av oss planlegger å eskalere situasjonen.

Om oljeproduksjon

Norge har lenge hatt en sentral rolle i Sudan-forhandlingene, blant annet med oljerådgivning overfor både nord

og sør gjennom Den afrikanske unionen (AU). I forrige måned ble Sør-Sudan og Sudan enig om en ny avtale for å regulere eksport av olje fra sør gjennom oljeledningene i nord. Oljekranene ble stengt i januar i år, etter at det var militære trefninger mellom sør og nord.

– Det er ventet at det vil ta to til tre måneder før produksjonen er i gang og oljen flyter igjen. Kanskje det ikke blir før desember eller januar. Det er nødvendig å fylle oljeledningene og det vil ta omtrent to måneder, sier han.

Om forholdet til Sør-Sudan

– Dette er det viktigste fra Addis Abeba-avtalen: Prosessen med å bygge tillit har startet. Da kan man løse problemer på en annen måte. Vi har angrepet hverandre i Heglig og i andre områder. Det har gjort det vanskelig. Men nå går vi videre med en annen atmosfære.

– Jeg tror ikke vi vil gå tilbake til full krig. Hendelsene og kampene i Heglig ga begge sider en klar beskjed: Skal vi fortsette på denne veien, vil begge parter tape.

Enighet om sikkerhet er veldig viktig. Har vi ikke det, så vil Sør kunne bruke oljepenger til å støtte opprørere i nord eller i Darfur. Neste sak er Abyei. Etter den siste avtalen vil denne saken bli diskutert under en annen atmosfære. Vi kan bli enige om problemet Abyei.

Om vestlige lands rolle

– Det internasjonale samfunn har kommet med løfter, men oppfyller ikke lovnadene. Etter Oslo-konferansen om Sudan, var det bare snakk! Vi fikk ingenting. Ja! Norge kan gjøre mye mer enn det som gjøres for Su-

Les mer på nett

Les en lengre versjon av intervjuet med Mustafa Osman Ismail i vår nettutgave bistandsaktuelt.no

dan i dag. På en konferanse i Kuwait for to år siden (om Øst-Sudan) deltok Norge og lovet fem millioner dollar til et prosjekt. Vi har ikke sett noe til de pengene. Det er typisk det internasjonale samfunnet. Når det er krig kommer de. Når det er fred så forsvinner de.

Om Darfur-konflikten

– Darfur er hovedsakelig et miljøproblem. Det er forørkning og tørke. Dette har ført til konflikt mellom nomader og pastoralister (gjeterfolk, red.anm.). Det som kompliserte ting tidligere var først og fremst Libya. Våpen ble sendt til Darfur for videre distribusjon i Tsjad. Gaddafi støttet spesielt de arabiske stammene. Etter hvert ble våpnene også distribuert i Darfur. Men etter Gaddafis død er situasjonen blitt roligere.

Om folkemord-tiltalen

Den internasjonale straffedomstolen i Haag (ICC) har tatt ut siktelse mot Sudans president Omar al Bashir for folkemord.

– Det har ikke vært folkemord i Darfur. Amerikanerne bruker dette i deres politiske agenda. En gruppe aktivister vil velte regjeringen i Khartoum og er villig til å bruke alle metoder for å oppnå dette. De sier det er folkemord. Når dette ikke ødelegger regjeringen i Khartoum går de ut og støtter Den internasjonale straffedomstolen i saken mot president Omar al Bashir. Disse lager fremdeles vanskeligheter i forhold til stabiliteten i Sudan og vårt forhold til Sør.

Om hjelpeorganisasjoner

– De aller fleste gjør noe som er bra. At noen fra Norge drar til Afrika for

Mustafa Osman Ismail har vært utenriksminister og jobber for å lokke investorer

å hjelpe de som trenger det, signaliserer humanitet mellom mennesker. Så noen er nyttige og vi trenger dem. Men der er også noen få som kompliserer ting. Noen organisasjoner gjør det og lar seg bruke av etterretningstjenester. Mitt budskap er: La politikk være politikk og konsentrer dere om humanitært arbeid.

Om humanitær hjelp

På grunn av kamphandlinger mellom regjeringshæren og opprørere i provinsene Blå-Nilen og Sør-Kordofan sør i Sudan er det store humanitære behov.

«« Det har ikke vært folkemord i Darfur. Amerikanerne bruker dette i deres politiske agenda. »»

■ MALI Islamister okkuperte norsk skole i Mali

Islamister har okkupert bygninger som brukes av Misjonsselskapet. Den norske skolen brukes til fengsel – og arrestantene er blant annet anklaget for å ha drukket alkohol.

■ SKOG Skogsamarbeid med Myanmar

Norge har støttet en kartlegging av Myanmar's muligheter til å redusere klimagassutslipp fra avskoging. Regnskogen i Myanmar er den nest største i Sørøst-Asia, og dekker omtrent halvparten av landet. Militarisering, korrupsjon, konflikter og til dels meget aktive internasjonale selskaper har bidratt til å svekke forvaltningen av skogen. Myanmar har sammen med Indonesia den største avskogingen i Sørøst-Asia.

■ BISTAND

62

prosent av barn i Niger som er i grunnskolealder er ikke innskrevet i skolen, ifølge FN-organisasjonen Unesco.

i Sudan i ti år og personlig rådgiver for sittende president Omar al Bashir. Nå er han investert i landet. FOTO: HEGE OPSETH

– Her har vi sagt at vi kan ikke bare velge noen organisasjoner og si at de skal arbeide fritt. Vi stoler på noen og vi sier at tre aktører; FN, den arabiske liga og regjeringen, skal overvåke operasjonene i områdene.

Om investor-samarbeid

– Sudan er en del av Comesa (*regional handelsorganisasjon, red. anm.*), som er et stort marked med tilsammen 400 millioner borgere. Alt du produserer i Sudan, skattefritt, kan du eksportere avgiftsfritt videre til disse markedene. Vi vil igjen bli det mest attraktive landet for investorer

på grunn av at vi har fruktbar jord og en fleksibel lovgivning.

Om samarbeid med Norge

– Norge har mye Sudan kunne hatt bruk for. Norge har nok mer følelser for Sør-Sudan, kanskje fordi det er en ny stat. Kanskje fordi de ligger langt tilbake i utviklingen. Så vi forstår at nordmenn, Arbeiderpartiregjeringen, Norsk Folkehjelp og Kirkens Nødhjelp ser ting som de gjør. Men for oss er alt det som har skjedd historie, nå ser vi til fremtiden. Og vi ønsker mer samarbeid med Norge. ■

Norsk sølvplass i utviklings-VM

Norge blir ranket som nummer 2 i verden, etter Danmark, i en årlig rapport som rangerer land etter hvordan politikken deres fremmer utvikling.

Av Tor Aksel Bolle

NORGE FÅR SKRYT for det høye bistandsnivået, men kritikk for handelspolitikken.

Det er de skandinaviske landene som topper årets Commitment to Development Index. Danmark troner øverst, Norge kommer inn på 2. plass, mens Sverige tar bronzen. Indeksen rangerer de 27 rikeste landene i verden etter i hvilken grad politikken den fører bidrar til global utvikling.

Det er forskere ved det anerkjente Center for Global Development (CGD) i Washington som lager indeksen. Landene blir målt på syv områder: bistand, handel, migrasjon, teknologi, miljø, investeringer og sikkerhet.

Norge får skryt for bistanden, både for størrelsen og måten den gis på. Forskerne ved CGD mener også at norsk investeringspolitikk samt migrasjonspolitikk er utviklingsfremmende.

Men samtidig får Norge får nærmest stryk-karakter for en svært proteksjonistisk og lite «utviklingsvenn-

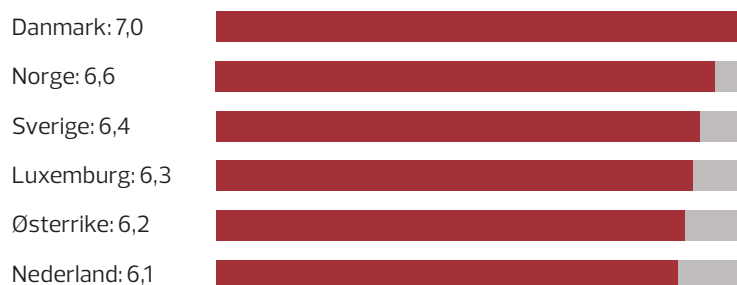
lig» handelspolitikk. «Sør-Korea og Norge deler bunnplassen med Japan på handelsdelen av indeksen. Norge skårer dårlig på grunn av høye tollsatser på import av kjøtt, meieriprodukter og korn fra fattige land.», skriver CGD-forskerne i sine kommentarer.

Av de 27 landene som er rangert er det faktisk bare Sør-Korea og Japan som kommer bak Norge på dette feltet. Ikke overraskende er det Norges høye toll på landbruksprodukter og høye subsidier til eget landbruk som trekkes fram som spesielt negativt for utviklingsland.

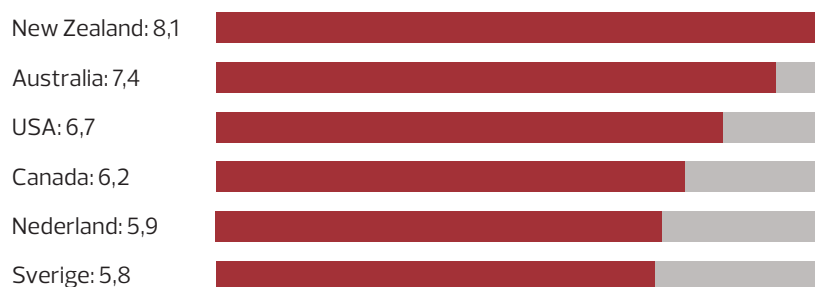
toab@norad.no

« Men selv om Norge får skryt for høyt bistandsnivå så skårer vi svært dårlig på handelspolitikk »

Total

Handel*

*Norge skårer her bare 1,1.

14 **Aktuelt**

Hva tenker dere om utvikling, gutter?

Utviklingspolitikk er nesten fraværende i den amerikanske presidentvalgkampen. Selv om USA er verdens største bistandsgiver, figurerer verden utenfor USAs grenser sjelden i talene når velgerne skal vinnes. **Av Jan Speed**

Den amerikanske forskningsinstitusjonen Center for Global Development konstaterer at demokratene og republikanerne er både blitt mindre ambisiøse på utviklingsfeltet i sine partiprogrammer enn de var for fire år siden. I talen til det republikanske partilandsmøtet utgjorde utenrikspolitikk bare 100 ord av Mitt Romneys tale på fire tusen ord. Han refset Barack Obama, men unnlot å si noe om utfordringene USA står overfor i Afghanistan, framveksten av et sterkt Kina eller den arabiske våren. Forholdet til araberlandene kom på valgkampagendaen først etter drapet på USAs ambassadør i Libya og protestene mot Mohammed-filmen.

Når president Obama driver valgkamp trekker han fram utenrikspolitiske «suksesser»: At han fikk slutt på krigen i Irak, trekker tropper ut av Afghanistan, har utradert al Qaida og drept Osama bin Laden. Heller ikke den sittende presidenten snakker mye om bistand når han er ute på valgkampturne.

Næringsliv

I slutten av september talte begge presidentkandidatene på møtet til Clinton Global Initiative i New York. Det var første gang Romney skisserte en klar politikk for USAs samarbeid med utviklingsland. Økt bistand knyttet til fri etablering av næringsliv er viktig for til den republikanske utfordrer.

Romney mener USAs bistand skal ha tre hovedmål:

- Dekke humanitære behov – som behandling av hiv/aids.
- Fremme USAs strategiske interesser – militært, diplomatisk eller økonomisk.
- Legge grunnlaget for langsiktig framgang i utviklingsland. Han mener man må kunne vise håndfaste resultater i land som mottar bistand. En

Romney-administrasjon i Det hvite hus vil prioritere dette.

– En større andel av vår bistand må fremme sysselsetting og styrke fri etablering av næringsliv, sa Romney. Han påpeker at 82 prosent av ressursene som nå tilflyter utviklingsland fra utlandet kommer fra privat sektor.

Mange initiativ

President Barack Obama ble en umiddelbar helt i Afrika da ha ble valgt for første gang. T-skjorter og klistremerker med hans ansikt var over alt. Entusiasmen er ikke lenger like stor.

Når Obama først uttaler seg om utviklingspolitikk sier han det bistandslobbyen gjerne vil høre. Under arrangementer knyttet til åpningen av FNs generalforsamling slo han nylig et slag for kampen mot internasjonal menneskehandel.

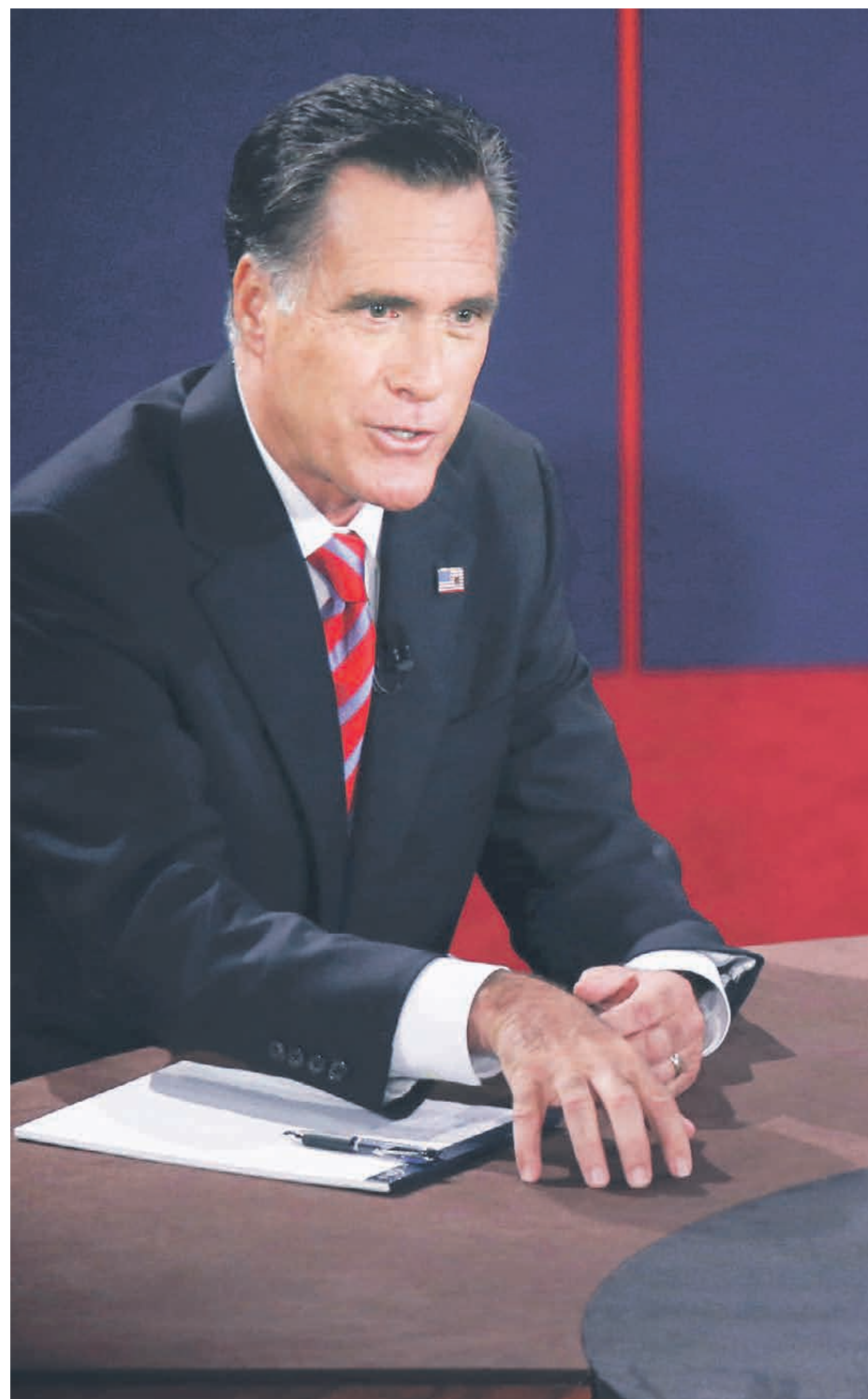
Det har heller ikke manglet på initiativer fra Obamas administrasjon som angår de fattigste landene i verden: Feed the Future, Partnership for Growth, Global Health Initiative, Child Survival Call to Action, Doing Business in Africa og Open Government Partnership, for å nevne noen.

Endringer uansett

Uansett resultatet av presidentvalgkampen vil det skje endringer i det utenriks- og utviklingspolitiske landskapet i USA. Seier for Romney vil føre til et nytt mannskap. Dersom Obama vinner vil han måtte finne en ny utenriksminister ettersom Hillary Clinton har signalisert at hun trekker seg.

Kongressvalget er forøvrig nesten like avgjørende for bistandsprogrammene som presidentvalget. Det er allerede kjent at en rekke representanter som tradisjonelt støtter bistand ikke tar gjenvalg. Samtidig vil det fortsatt være krav om å kutte i offentlige utgifter. ■

«Heller ikke den sittende presidenten snakker mye om bistand når han er ute på valgkampturne»

TV-journalisten Bob Schieffer ledet den utenrikspolitiske debatten mellom rivalene

Romney og Obamas utviklingspolitikk

Frihandel og innovasjon

Romney mener at USA må identifisere barrierer for investeringer, handel og nyetablering av bedrifter i utviklingsland.

– I bytte mot at utviklingslandene fjerner disse barrierene og åpner sine markeder for amerikanske investeringer og handel vil utviklingslandene motta amerikanske støttepakker fokusert på å utvikle institusjoner som fremmer frihet, godt styresett og eiendomsrett, sier Romney. Han kaller det en «Prosperity Pact» Romney menerat mikrofinans og nye finansieringssystemer er viktig i arbeidet for å styrke små- og mellomstore bedrifter i utviklingsland.

«Dette er ikke helt ulikt Obamas initiativ «Partnership for Growth», men demokratene arbeider samtidig for å unngå at bistand kobles til kjøp av amerikanske varer og tjenester. De vil også redusere bruk av private konsultantselskaper som driver

bistandsprosjekter på vegne av staten. I perioden 2006 til 2009 økte USAs investeringer i Afrika med 64 prosent. Denne trenden ønsker Obama å forsterke.

FN

Romney er en sterk kritiker av FN-systemet. Han har truet med å trekke tilbake støtte til FNs befolkningsfond fordi han mener det støtter Kinas «ett-barn-politikk». Han har også sagt at USA bør trekke seg ut av FNs menneskerettighetsråd.

Obama snakker varmt om FNs tusenårsmaal, og selv om Obama-administrasjonen ofte er frustrert over FNs sikkerhetsråd – senest i forbindelse med Syria – er de generelt velvillig innstilt til FN-systemet. Obama har flere ganger rost FNs humanitære arbeid og innsats for fred og sikkerhet. Obama har hatt en svært pågående FN-ambassadør i Susan

Romney og Obama 22. oktober. FOTO: NTB SCANPIX

Rice, som noen tror kan bli framtidens utenriksminister

Afrika

På hjemmesiden til Romney-kampanjen refses Obama for å ha forsømt Sør-Sudan. Romney ønsker mer oppmerksomhet om Sudans menneskerettighetsbrudd i grenseområdene og i Darfur. Samtidig påpeker han at Kina har gjort store inntog på kontinentet, og at USA må møte denne utfordringen med økte private investeringer, oppmuntre godt styresett og anti-korrupsjon. «USA må ikke betrakte Afrika som et problem, men en utfordring,» heter det på hjemmesiden. Konservativ krets i det republikanske partiet har et sterkt engasjement for Afrika, og det vil nok få utslag i en ny administrasjon.

Mange afrikanere har en følelse av at Obama er mest opptatt av Asia, Kina og den pågående kampen mot terror. Afrika dukker sjelden opp på USAs politiske radar. USAs bistand til Afrika er fortsatt størst i verden, og Washington fører en aktiv bistandspolitikk mange steder – både innen helse, statsbygging og fredsbevaring. Samtidig har USA trappet opp

sitt militære nærvær og samarbeid på kontinentet gjennom et eget Afrika-kommando, Africom. Dette er både som et ledd i kampen mot al Qaida og for å sikre USAs tilgang på olje. Noen betrakter Africoms rolle som viktigere enn bistand.

Men senest for noen måneder siden lanserte Washington en ny strategi for Afrika sør for Sahara. Strategien vil føres videre i en eventuell ny presidentperiode. Målet er å styrke demokratiske institusjoner, fremme fred og sikkerhet, samt utvikling. Økte investeringer i Afrika og mer handel skal også oppmuntres.

Kapitalflukt

Mer penger forsvinner ut av afrikanske land gjennom feilfakturering, bruk av hemmelige kontoer i skatteparadis og dårlige skatteregimer, enn det gis i bistand. Mitt Romney er allerede kjent for sin private bruk av skatteparadis for å unngå skatt. Det er lite trolig at han vil slå ned på de mange amerikanske selskaper som hverken betaler inntektskatt i USA eller i land der de opererer.

Obama har kanskje ikke oppfylt forventningene om å slå

ned på skatteparadisene i USA, men han har støttet opp om vedtak i kongressen om at selskaper må forsikre seg om at de ikke bruker «blod-mineraler», og at gruve- og oljeselskaper rapporterer om hva de betaler i skatt og avgifter i landene der de opererer.

Helse

President George W. Bush opprettet president's Emergency Plan For AIDS Relief (PEPFAR). Det var en massiv opptrapping av kampen mot hiv/aids, malaria og tuberkulose. Obama har ført dette videre. Dette og andre helseiltak støttes av Romney og republikanerne og blir neppe kuttet med det første. Men støtte til organisasjoner som utfører abort vil opphøre. I dag kan disse organisasjonene motta støtte til annet arbeid.

Klima

Republikanerne under Romney vil neppe vise større vilje til å støtte internasjonale tiltak, ettersom de allerede forsøker å øke utvinningen av olje i USA, samt har lovet å stanse nye lover som regulerer utslipp av klimagasser. I visshet om

dårlig oppslutning i Kongressen har USA lenge vært forholdsvis passive i arbeidet med å få til en ny internasjonal avtale for å redusere utslipp av klimagasser. Tidligere i år ba administrasjonen om over tre milliarder dollar til tiltak internasjonalt for å redusere virkningene av og hindre klimaendringer.

USAID

Selv om noen i det republikanske partiet ønsker å legge ned US Agency for International Development (USAID), landets statlige bistandsorgan, vil det neppe skje. Men ytterligere budsjettkutt vil man kunne forvente der i huset.

Obama-administrasjonen har forsøkt å få mer ryddighet i USAs bistandsprogrammer, men har måttet godta at den republikansk dominerende kongressen har kuttet kraftig i landets bistandsbudsjett. Samtidig var dette heller ikke en prioritert oppgave de første årene av Obamas første maktperiode. Det tok over ett år å få ansatt en ny USAID-direktør og flere toppjobber står fortsatt ledige. ■

Symbolene:

Republikanere

Demokrater

16 Tema: Amazonasfondet

Her hugger Jonas regnskog.

Gjennom flere år har Jonas Oliveira da Silva (31) hugget trær ulovlig i regnskogen. Gjennom prosjektet Bolsa Floresta har han og de andre i landsbyen Tiririca begynt å hugge lovlig. Samtidig tar

Gjennom et norskstøttet miljøprogram får 9000 familier i Amazonas støtte til å leve bærekraftig i regnskogen. Jonas Oliveira Da Silva kan nå hugge et tre lovlig – og tjener mer penger enn før.

Av Espen Røst, i Brasil

Vannstanden er høy i Rio Negro denne høsten. Det betyr at man enklere kan trenge dypere inn og nå nye områder i regnskogen med båt.

Et par timer oppover elva fra delstatshovedstaden Manaus, inn en trang sideelv. Dypt inn mellom høye trær; en kobra har kveilet seg rundt en trestamme. Bare halvannen meter over hodet på tømmerhugger Jonas Oliveira Da Silva (31) har den full kon-

troll på bevegelsene under seg.

Da Silva lar seg ikke skremme av kobraen, og fortsetter å hugge lianer med macheten. Når båten ikke kommer lenger, går Da Silva i land og viser vei gjennom den tette jungelen.

Vi skal til ett av 25 hogstfelt som tilhører lokalsamfunnet Tiririca.

25 års karantene

– Vi har felt 107 trær i dette området så langt i år. Når vi har hugget det vi har

Virgilio Viana, direktør i Fundacao Amazonas Sustentavel (FAS)

FOTO: ESPEN RØST

lov til, blir området satt i karantene. Da kan vi ikke hugge her igjen før om 25 år, forteller Da Silva.

Tidligere hugget han skog ulovlig. Da tjente han 750 kroner per tre han felte og fraktet ut av skogen. Når han nå hugger lovlig, tjener han dobbelt så mye per tre.

– Prisen for et tre avhenger selvfølgelig av størrelsen. Jeg kan tjene opp til 1000 reais (3000 kroner, red. ann.) på et lovlig hugget tre, forteller 31-åringen til Bistandsaktuel.

Kraftig vekst

Jonas Oliveira Da Silva er én av vel 27 millioner mennesker som bor i brasiliansk Amazonas. Siden 1950, da det bodde i underkant av fire millioner her, har regionen hatt en befolkningsvekst som er dobbelt så stor som resten av

Brasil. Selv om «det dype Amazonas» fremdeles er dekket av 98 prosent skog, merkes presset på naturen. Derfor vil stiftelsen Fundacao Amazonas Sustentavel (FAS) øke kunnskapsnivået til befolkningen i området. Målet er å hjelpe dem til selv å skape seg et bedre liv, i pakt med naturen.

Norge støtter stiftelsens program

«Utdannelse og kunnskap skal gjøre det mulig for folk å bo i skogen uten å ødelegge den.»

Virgilio Viana, direktør i stiftelsen Fundacao Amazonas Sustentavel (FAS)

Med norsk støtte.

de vare på skogen. FOTO: ESPEN RØST

Bolsa Floresta (BFP) via økonomiske bidrag til Brasils eget amazonasfond (se faktaboks).

Må ha inntekter

Nesten halvparten av skogen i delstaten er under en eller annen form for miljøbeskyttelse. Dette er likevel ingen garanti for bevaring av regnskogen, mener FAS-direktør Virgilio Viana. Han fremhever at Jonas Oliveira Da Silva og andre som bor i skogen selv må oppleve at det lønner seg å ta vare på den.

– Vi er avhengig av at levestandarden til de som bor i skogen blir bedre. Politikken for området må gi dem mulighet til å skaffe seg inntekter på en bærekraftig måte, sier Viana.

Han forklarer at avskoging har vært en måte å overleve på for mange som bor i skogen.

Bolsa Floresta er, ifølge Viana, en pionér i miljøtjenester for befolkningen i Amazonas. Programmet støtter, veileder og belønner samfunn som forplikter seg til ikke å hugge skog.

Skogvoktere

– Vår strategi er at utdanning og kunnskap skal gjøre det mulig å leve i skogen uten å ødelegge den, sier Viana.

Et viktig element er direkte økonomiske tilskudd til familier som undertegner en avtale om å leve bærekraftig. Bolsa Floresta betaler de som bor i skogen, for å utføre «skogvoktertjenester». De får rett og slett betalt for ikke å hugge skog. Nå mottar rundt 9000 familier i 14 verneområder 25 dollar hver, en gang i måneden. Pengene utbetales til kvinnene i familiene. →

Amazonasfondet

AMAZONASFONDET ble etablert i 2008 av Brasil. Det er åpent for bidrag fra land, privatpersoner og næringsaktører.

Fondet har nå 28 prosjekter med en samlet støtte på vel 842 millioner kroner i sin portefølje. I tillegg er det inngått avtaler med 6 nye prosjekter for til sammen 278 millioner kroner.

Norge har så langt satt av 2550 millioner kroner. Amazonasfondet har brukt 655 millioner kroner av den norske støtten. Innbetalingene til fondet avhenger av hvor mye Brasil klarer å redusere avskogingen.

BRASIL har definert sju satsingsområder som skal redusere avskogingen og bidra til bærekraftig utvikling: Overvåking og kontroll, bærekraftig forvaltning av skog og biologisk mangfold, brannvern, arealplanlegging og eiendomsregulering, støtte til urfolksgrupper, bærekraftige landbruksmetoder, og gjenplantning av avskogede områder.

Prosjekter som søker støtte fra Amazonasfondet må falle inn under minst én av disse kategoriene. Alle disse kategoriene er av Norad vurdert som berettiget til å motta bistandsmidler fra Norge.

Fondets styringskomité består av representanter fra ulike departementer, for delstatsmyndighetene i Amazonas, samt sivilt samfunn, inkludert urfolk.

BRASIL har redusert avskogingen med 67 prosent sammenlignet med perioden 1996–2005. Den reduserte avskogingen innebærer at bare i 2011 sparte Brasil verden for klimagassutslipp tilsvarende ti ganger Norges årlige utslipp.

Kilder: Regnskogfondet, BNDES, Miljøverndepartementet.

Bolsa Floresta

Bolsa Floresta (BFP) er det første sertifiserte internasjonale REDD-programmet i Brasil som belønner lokale samfunn for å ta vare på skogen.

- Skal involvere lokalsamfunn i aktiviteter for å bekjempe, overvåke og redusere avskogingen.
- Skal fremme bærekraftig utvikling og miljøbevissthet.

BFP består av fire komponenter:

- **Familie:** En månedlig betaling av 25 dollar til hver familie. Kvinnene mottar pengene for å styrke kvinners rolle og sikre at pengene blir brukt for å kjøpe mat og dekke familiens behov.
- **Felleskap:** Støtter utvikling av bærekraftige inntektskilder. Tar sikte på å gi lokalfolk større valgfrihet,

slik at jordbruk ikke forblir eneste inntektskilde.

■ **Sosial:** Er rettet mot å styrke lokal organisering og deltakelse og fokuserer på utdanning, helse, transport og kommunikasjon.

■ **Inntekt:** Støtter utvikling av bærekraftig og inntektsbringende produksjon.

Kilder: Norad, FAS.

18 Tema: Amazonasfondet

I tillegg støttes utdanning, helse og andre grunnleggende sosiale tjenester.

– Ikke lønn

Spørsmålet om programmet har noe for seg, ettersom avskogingen i delstaten har vært så lav, er allerede stilt av flere kritikere. Men siden BFP er relativt nytt, er det vanskelig å vurdere om avskogingen er redusert. Kritiske røster hevder også at direktebetalingene er med på å passivisere lokalbefolkningen.

– Dette er ikke lønn og er ikke ment å være den viktigste inntektskilden. Det er et supplement, en belønning for bevaring av regnskogen, fremholder Viana.

Han forteller at Bolsa Floresta-programmet av flere blir trukket fram som et godt eksempel på betaling for miljøtjenester. I utgangspunktet var det et statlig initiativ, men så ble FAS-stiftelsen etablert som et samarbeidsprosjekt mellom delstaten og en av Brasils største kommersielle banker, Bradesco. Sammen puttet de vel 20 millioner dollar i et fond der avkastningen går til å drifte Bolsa Floresta.

I ettertid har andre givere kommet til, blant annet har Coca Cola donert mer enn 11 millioner dollar, og hotellkjeden Marriott finansierer et program i landsbyen Juma.

Ny tilnærming

Da Elizabeth Stormoen studerte ved Universitet for Miljø og Biovitenskap (UMB) på Ås, skrev hun masteroppgave om prosjektet i Juma sammen med to medstudenter. De konkluderte at Bolsa Floresta har gitt innbyggerne mye ny kunnskap om miljø og skogvern.

– Folk vi snakket med verdsatte skogen som sitt hjem og sitt levebrød. Samtidig sa 78 prosent at de ikke var kjent med begrepet «bevaring av skog» før innføringen av BFP. Mange sa også at de ikke kjente til regnskogens betydning for det globale miljøet, forteller Stormoen, som nå arbeider i Norads avdeling for Klima, energi og miljø.

Hun mener programmet, inkludert direkteutbetalingene, kan forsvares i en overgangsfase.

– Bolsa Floresta-programmet fokuserer ikke bare på karbonbinding og bevaring av skogen. Programmet har en ny tilnærming til det å bevare skogen, sier Stormoen.

Hun mener likevel at programmet burde fokusere mer på utdanning og helse.

– Det er viktig at utdannelsen de får er tilpasset behovene i Amazonas, og ikke primært gir dem kvalifikasjoner som fører til at de flytter ut av skogen og inn til byene, sier Stormoen.

Har hugget for mye

Roberto Brito De Mendonca (37) er landsbyleder i Tumbira, et lokalsamfunn med vel 100 innbyggere. Tidligere livnærte mange i landsbyen seg på ulovlig hogst.

Landsbylederen bekrefter det Stormoen og hennes medstudenter fant under sitt feltarbeid i Juma. – Før Bolsa Floresta hugget jeg tømmer ulovlig. Men da visste jeg ikke at det var feil. Det var sånn jeg tjente penger, forteller han.

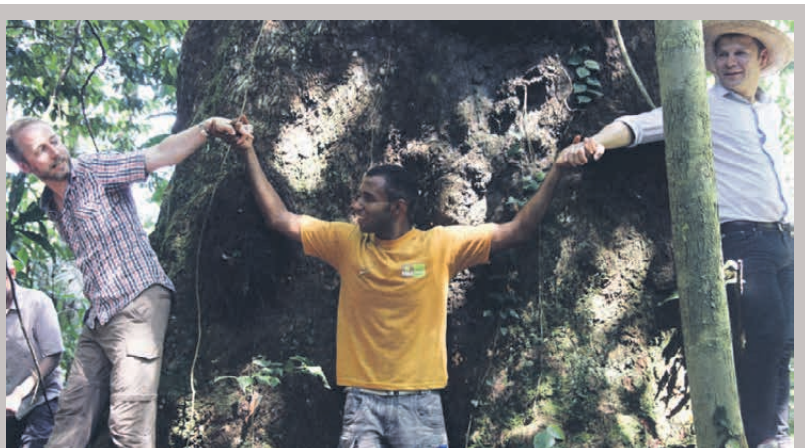
37-årige Mendonca begynte å hugge skog da han var tolv år gammel, og sier han i snitt har hugget ti store trær i uka i mer enn tjue år. Mendonca kan dermed alene ha hugget mer enn 10 000 trær i Amazonas.

– Jeg har hugget altfor mye skog. Men gjennom Bolsa Floresta har jeg lært å ta vare på skogen. Jeg er en skogvokter nå, sier 37-åringen.

Krabbe først, så gå

Selv tjente Mendonca mer penger på å hugge ulovlig, men som samfunn hadde Tumbira mye mindre. Han mener det er for tidlig å tenke på en framtid uten økonomisk hjelp.

– Nå har vi kunnskapen om hvordan vi kan leve her uten å ødelegge skogen. Jeg håper vi kan fortsette med det, å drive bærekraftig skogbruk, landbruk og fiske. Pengene fra fondet hjelper oss å leve et bedre liv i pakt med naturen. Foreløpig er vi som en baby; vi må lære å krabbe først, så kan vi forhåpentligvis gå på egne ben en gang i fremtiden. ■

Bård Vegar Solhjell (t.v.), utviklingsminister Heikki Holmås (t.h.) og Cleudilon (23) fra stiftelsen FAS holder hender rundt et tre i regnskogen. FOTO: ARE FØLLI, NTB SCANPIX

– Lovende, mener Solhjell

TO NORSKE STATSRÅDER, miljøvernminister **Bård Vegard Solhjell** og utviklingsminister **Heikki Holmås**, besøkte i sommer landsbyen Tumbira for å se på Bolsa Floresta-programmet.

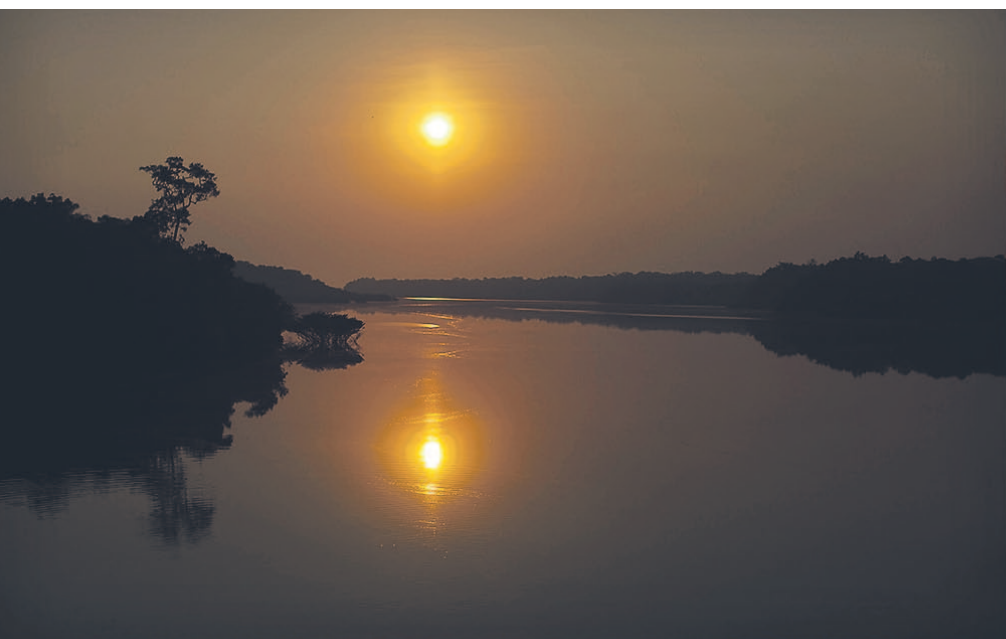
– I Tumbira fikk vi se hvordan Bolsa Floresta bidrar til dette. Skal vi hindre avskoging, må folk få noe annet å leve av. Samtidig blir folk mer bevisste på hva skogen betyr for klima og miljø. Da blir de som omfattes av programmet også lokale skogvoktere, sier Holmås.

Solhjell mener programmet er et lovende tiltak som kan bidra til å redusere avskogingen.

– Bolsa Floresta legger opp til en langt bredere tilnærming enn å betale penger for å avstå fra å hugge skog. Pengene familiene får er kun et supplement til de andre aktivitetene. Ved å involvere lokale familier og styrke lokale organisasjoner vil prosjektet skape bevissthet om effektiv bruk av ressurser og skape alternative inntektskilder, sier Solhjell.

– Norge må legge press på Amazonas-fondet

Til tross for at 1,9 milliarder kroner fortsatt står ubrukt øker regjeringen skogpotten med 400 millioner neste år. – Symbolpolitikk, mener Høyre.

Vannstanden er høy i Rio Negro denne høsten. Det gjør det mulig å trenge dypere inn i regnskogen med båt. Men familiene i landsbyene Tiririca og Tumbira har underskrevet på at de ikke skal hugge mer skog. Nå deltar de i et program som blant annet skaper alternative inntektskilder gjennom fiske, turisme og produksjon av nøtter og bananer. Prosjektet investerer også i helse, utdanning, transport og kommunikasjon. – Her har vi internett og kan kommunisere med omverdenen, jeg går på skole, og her er alle vennene mine. Det er mye bedre å bo her i skogen enn inne i byen, sier 15 år gamle Pelipe Santos (øverst til høyre). FOTO: ESPEN RØST

For første gang innfrir Jens Stoltenbergs regjering sitt skogløfte fra 2007. Aldri før er det planlagt å bruke så mye penger på bevaring av regnskog som i neste års statsbudsjett: Hele 3000 millioner kroner. Det tilsvarer ti prosent av all norsk bistand, og økningen fra i fjor er på 400 millioner.

Men regjeringens rekordsatsing på regnskog møter nå skepsis fra både høyre- og venstresiden. Høyres stortingsrepresentant Peter S. Gitmark og Rødt-politiker Marielle Leraand er begge kritisk til at regjeringen øker bevilgningene til klima og skog, når det som tidligere er satt av fortsatt står ubrukt på bok.

Kvotekjøp?

– Problemene rundt Amazonas-fondet reiser spørsmål ved hva som er formålet med 2013-budsjettets økte bevilgning. Finnes det en klar plan for pengebruken, eller skal de først og fremst bidra til at Norge kan få bokført kjøp av nye klimakvoter for å pynte på miljøfasaden? spør Leerand.

Hun mener at Norge bør legge press på myndighetene i Brasil ved å varsle at videre bevilgninger stilles i bero til prosjektene er satt i gang.

– Dette vitner om symbolpolitikk. Disse pengene burde vært brukt på andre måter. Det er ikke forsvarlig å øke en post som allerede har høye bevilgninger når en vet at disse pengene

Peter Gitmark, Høyre.

Marielle Leraand, Rødt.

er så vanskelig å få brukt, sier Peter S. Gitmark til Bistandsaktuelt.

Gitmark mener også at regjeringen har sviktet i den aller viktigste oppgaven i klima- og skogsatsningen:

– Det hjelper ikke at vi gir store summer om man ikke får med andre land på et spleiselag for å redde regnskogen. Denne jobben klarer vi uansett ikke alene. Da blir det veldig rart at vi skal øke bevilgningene ytterligere nå, sier Gitmark.

Mangler kompetanse

Gjennom det norske klima- og skoginitiativet er Norge Amazonasfondets klart største bidragsyter, og har så langt støttet Brasil med 2550 millio-

ner kroner. Men bare 655 millioner er utbetalt til Amazonasfondet, og fortsatt står 1900 millioner kroner urørt i Norges Bank.

Kritiske røster hevder Den brasilianske utviklingsbanken BNDES, som forvalter Amazonasfondet, manglet kompetanse og erfaring med miljø- og sosialprosjekter da de fikk oppdraget av brasilianske myndigheter i 2008. Andre hevder fondet arbeider altfor tregt. Ifølge brasiliansk miljø- og urfolksbevegelse skyldes dette blant annet byråkrati og urimelige formelle krav.

– BNDES klarer ikke å behandle prosjekter fort nok. Banken er en av verdens største, som vanligvis beta-

20 Tema: Amazonasfondet

ler ut lån i hundremillionersklassen. Til å begynne med krevde de samme type dokumentasjon og sikkerhet for tilskuddene som til andre låntakere. Det ble så komplisert at ikke engang statlige organer, delstater og kommuner klarte å finne veien gjennom dette, og langt mindre de små, lokale organisasjonene, hevder Torkjell Leira, tidligere rådgiver i Regnskogfondet.

Må fire på krav

Leira skriver nå bok om Brasil, og mener brasilianske myndigheter må få avskoging, miljøvern og urfolks rettigheter mye høyere på agendaen. Han mener banken må bli mer effektiv, og at den må fire på de strengeste kravene til de som søker om støtte til små prosjekter.

– Både Brasil og banken må benytte Amazonasfondet på en strategisk måte til å angripe de næringene som skaper avskoging. Det er kjøtt- og soyaproduksjon og tømmerindustrien. I tillegg er det, paradoksalt nok, regjeringens egne gigaprojekter som vannkraftverket Belo Monte og asfaltering av veier gjennom regnskogen, sier Leira.

Han mener Norge må tørre å legge press på Brasil.

Uten innblanding

Til tross for at Norge er Amazonasfondets klart største bidragsyter, har den norske regjeringen ingen direkte påvirkning på hvilke prosjekter som skal få støtte. I kontrakten med Brasil står det at Norge ikke skal legge seg opp i søknadsbehandlingen.

Daglig leder i Regnskogfondet, Lars Løvold mener det er en riktig prioritering:

– At fondet styres fra Brasil gir det legitimitet. Men jeg vil ikke leg-

ge skjul på at vi har vært frustrerte over tempoet. Det tok dem lang tid å begynne å finansiere prosjekter, og søknadskriteriene er ekstremt kompliserte, sier Løvold.

Samtidig mener Løvold nå å se tegn på at fondet begynner å påvirke tenkningen til BNDES på andre områder.

– De vurderingene de gjør om avskoging begynner å slå inn også når de vurderer andre prosjekter – som for eksempel veiutbygging. Hvis dette utvikler seg, kan det bli veldig viktig, siden BNDES finansierer en rekke prosjekter som utgjør en trussel mot regnskogen, sier Løvold.

Ingen påvirkning

Størrelsen på bidragene fra Norge til Amazonasfondet bestemmes av hvor mye Brasil reduserer avskogingen. Jo lavere avskoging, jo mer utbetalt.

– Dette motiverer til innsats for redusert avskoging og pengene skal samtidig finansiere ytterligere innsats, sier leder i det norske klima- og skogprosjektet Per Fredrik I. Pharo i Miljøverndepartementet.

Alle prosjekter som søker støtte, må ifølge avtalen mellom Norge og Brasil, falle inn under minst én av syv kategorier (se faktaboks).

– Mottager må selv bestemme strategi og prioriteringer. Det skal skje i tråd med gjeldende prinsipper for god bistand. Brasil har demonstrert betydelig innsikt i hvordan man best kan oppnå resultater. På sju år har de redusert avskogingen med 67 prosent, noe ingen trodde var mulig, sier Pharo.

Frp-skepsis

Fremskrittspartiet har lenge vært kritiske til skogsatsingen og har etterlyst

Norge øker støtten til miljøtiltak rundt gigantelven Amazonas på neste års bistandsbudsjett.

Torkjell Leira, forfatter.

Morten Høglund, Frp.

strengere krav til måling og rapportering av de prosjektene som får støtte. Partiets utenrikspolitiske talsperson Morten Høglund mener det er mange fallgruver i satsingen:

– Regjeringen må kontinuerlig forsikre seg om at skogpengene forvaltes med de høyeste standarder på antikorrupsjon, effektivitet og resultatoppnåelse. Frp har ved gjentatte anledninger påpekt at dette ikke alltid er tilfellet, sier Høglund.

Henger ikke sammen

– Regjeringen sier at «prøving og feiling» står sentralt i satsingen, samtidig som man forventer raske resultater. Det er vanskelig å forstå hvordan disse to henger sammen. Vår erfaring er at regjeringens fokus er på alle penge-

ne som brukes, og ikke nødvendigvis på resultatene, sier Høglund.

Klima- og skogprosjektets leder Per Fredrik I. Pharo, innrømmer at Brasil er et land med til dels store korrupsjonsutfordringer.

Han mener BNDES er en internasjonalt anerkjent finansieringsinstitusjon, med godt etablerte rutiner for å sikre integritet i de prosjektene de finansierer.

– For å sikre at pengene ikke blir misbrukt eller brukt på dårlige prosjekter, er det også et gode at BNDES har strenge krav. Amazonasfondet er fremdeles relativt nytt, og det tar tid å bygge opp en god og robust portefølje av prosjekter, sier Pharo. ■

espen.rost@gmail.com

– Potensialet for å lykkes er stort, men det er også risiko

Utviklingsminister Heikki Holmås er ikke enig i opposisjonens kritikk. Han sier det viktigste for Norge er at Brasil reduserer avskogingen.

– DET VIKTIGSTE ER IKKE at pengene brukes så raskt som mulig. Klima- og skogprosjektet er en modig satsing. Potensialet for å lykkes er stort, men det er også risiko, sier Holmås.

Han viser til at Norge får mye ros internasjonalt for at vi er villige til å ta den risikoen.

– Dette er også en ny måte å bruke bistandspenger på, der vi lager nye internasjonale samarbeidsmodeller. Vi er bevisste på at det ikke er sikkert at alle disse modellene vil gi suksess. Norges satsing har bidratt til å inspirere Brasil til å levere gode resultater, og brasilianske myndigheter jobber aktivt for å utnytte fondet og pengene

enda bedre, sier utviklingsministeren.

I tillegg til den hjemlige skepsisen mot skogpengebruken har norske myndigheter nå havnet i en delikat skvis med Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD). Norge kan ha over-rapportert bistanden til Brasil, ved å inkludere pengene som fortsatt står på bok i Norges Bank. Ifølge OECD-reglementet kan ikke bistandspenger regnes før de har nådd mottakslandet. I et notat skriver OECD at Norge derfor kan ha fått en uforholdsmessig høy rangering på oversikten over bistandsland. Utviklingsministeren bekrefter overfor Bistandsaktuelt at departementet er i dialog med OECD-sekretariatet i Paris.

Heikki Holmås, utviklingsminister.

Det norskstøttede Bolsa Floresta-programmet belønner lokalsamfunn som forplikter seg til ikke å hugge skog.

– Vi betaler Brasil i forhold til hvor mye de reduserte avskogingen året før. Når pengene rapporteres som bistand er de allerede satt av på konto i Norge, og da er pengene tilgjengelige for Brasil. OECD er

altså ikke uenige i at Norges bidrag til Brasil kan regnes som bistandspenger, diskusjonene dreier seg om på hvilket tidspunkt pengene kan rapporteres som bistand, sier Holmås. ■

Sex-salg ga utvikling

Da Lisbeth Bakke intervjuet rwandiske kvinner som selger sex til bistandsarbeidere forventet hun å finne bitterhet og fattigdom. I stedet fant hun sterke kvinner som brukte pengene de tjente på utdanning, familie og investeringer.

Av Tor Aksel Bolle

– BISTANDSBRANSJEN I RWANDA er dominert av menn. Når denne mannskulturen møter en feminisert fattigdom blir resultatet en slags «viril godhjertethet» – menn kjøper sex i stort omfang. Det noe alle i bransjen er klar over, men som det snakkes lite om, sier masterstudent Lisbeth Bakke.

Operasjonssykepleieren fra Drøbak bodde og jobbet i Rwanda fra 1999 til 2005. Der så hun på nært hold hvordan mange menn «la igjen alt av moral og hemninger på flyet til Kigali». De fleste jobbet i bistandsbransjen.

– Jeg var jo en del av bistandsmiljøet selv i mange år og det virket som sex-kjøp var enormt utbredt blant menn i bistandsbransjen. Jeg har ikke konkrete tall som bekrefter det, men mener selv at jeg hadde ganske god oversikt, sier Bakke.

Overraskende funn

I 2011 bestemte Bakke seg for å skrive om kvinner som selges sex til

bistandsarbeidere. Dette var hennes master-oppgave i utviklingsstudier.

Samme år dro hun tilbake til Rwandas hovedstad Kigali. Der intervjuet hun i alt 13 kvinner som levde av å selge sex til utlendinger. Samtlige av kundene var bistandsarbeidere.

Bakke ble overrasket over det kvinnene fortalte henne.

– Jeg hadde ventet å finne masse sinne og forakt rettet mot de rike kundene. Det fant jeg ikke. Tvert imot fortalte flere av kvinnene at de var takknemlige for at mennene kjøpte sex. Pengene de tjente forandret livet deres og i mange tilfeller også livene til familiene deres, sier Bakke.

Mange kjøper sex

Selv om hun ikke først og fremst var opptatt av å kartlegge omfanget av bistandsarbeideres sex-kjøp, mener hun at omfanget er stort. Bakke anslår at nærmere 1000 jenter jevnlig selger sex til hjelpearbeidere i Kigali.

«Jeg var jo en del av bistandsmiljøet selv i mange år. Det virket som sex-kjøp var enormt utbredt blant menn i bistandsbransjen»

Lisbeth Bakke, sykepleier og master-student

Les mer på nett

Les hele oppgaven her: <http://tinyurl.com/9roah9l>

– Jeg fokuserte på å finne ut hvordan kvinnene brukte pengene de tjente – og brukte ikke tid på å kartlegge omfanget av sex-salget. Men inntrykket mitt er at bistandsarbeidere fortsatt er en veldig stor kundegruppe i Kigali. Jenter kommer fra hele landet for å prøve å få tak i sin lille andel av pengene som bistandsarbeidere kjøper sex for.

En av jentene Bakke intervjuet i masteroppgaven sier det slik: «Det er så mange bistandsarbeidere her. Mange nye kommer hele tiden, og alle sammen er ute etter å ha det gøy.»

Tjener godt

Kvinnene Bakke intervjuet tjente svært godt, enkelte opp til 1200 dollar i måneden. Det er en veldig høy lønn i Rwanda og mer enn en høyt utdannet person kan regne med å tjene. Pengene brukte de stort sett svært fornuftig, forteller Bakke.

– De brukte pengene på utdanning, bedre boliger, på skole for barna sine og også på investeringer som vil gi inntekter i mange år fremover. Flere av jentene hadde bodd i områder hvor ulike hjelpeorganisasjoner jobbet, men uten at de forskjellige prosjektene hadde forbedret livene deres i det hele tatt. Men inntektene jentene fikk ved at folk fra hjelpe-

Lisbeth Bakke fant ut at «høytlønnte» prostituerte gjør kloke prioriteringer, i tråd med FNs tusenårsmål. – Dette er et argument for cash-bistand, ikke for sex-kjøp, sier hun.

organisasjonen kjøpte sex gjorde en stor forskjell.

– Så moralen er at bistandsarbeidere bør kjøpe mer sex fra fattige kvinner?

– Overhodet ikke. Jeg fokuserte på hva de gjorde med pengene de tjente, om det ble brukt fornuftig og om de ga jentene og familiene bedre liv. Og det gjorde de, helt klart. Så hovedpoenget er at fattige mennesker som får penger stort sett bruker dem veldig rasjonelt. Det er et argument for mer cash-bistand, ikke for sex-kjøp. Sex-handelen har åpenbart mange svært negative sider som jeg ikke fokuserte på. ■

EN FILM AV
MARGRETH OLIN

DE ANDRE

PÅ KINO 26. OKTOBER

facebook.com/deandrefilmen

SPERANZA FILM PRESENTERER «DE ANDRE» I SAMARBEID MED NORSK FILMDISTRIBUSJON EN FILM AV MARGRETH OLIN
KOPPIERT HELGE BILLING NFK & MICHAL LESZCZYLOWSKI SEK TITTELGRAFIK ØYSTEIN MAMEN FNF & JAMAL PENJIVINY LIT DIANA KARLSÓTTIR LJUDLIGAN PELLE SANDBERG & PER BOSTRÖM
MUSIKK REBEKKA KARLJORD PRODUKSJONSLEDER HEIDI CHRISTENSEN GAUKÅS CO-PRODUSERT LARS JONSSON PRODUSENT MARGRETH OLIN ANNIKS&REBI MARGRETH OLIN

SPERANZA FILM

NORSK FILM
DISTRIBUSJON

22 Aktuelt

«Urørbarhet er avskaffet og enhver form for praktisering av det er straffbart. Ethvert hinder som oppstår fra «urørbarhet» er en krenkelse som kan straffes i henhold til loven.»

Indias grunnlov

IT-opptur for Indias kasteløse

I India har IT-teknologi og sosiale medier blitt en ny mulighet til sosial mobilitet og økonomisk utvikling for daliter – såkalte «kasteløse». – IT gjør at vi kan ta høyere utdanning og jobbe uten å ha sosial og fysisk kontakt med andre mennesker, sier daliten Rohit Kumar. **Av Hanne Eide Andersen, i India**

Vi er i Benares, hinduenes helige by nord i India. Utenfor er det glohett, men viftene snurrer og svaler det lille kontoret til menneskerettighetsorganisasjonen People's Vigilante Committee on Human Rights (PVCHR). IT-medarbeiderne Rohit Kumar og Pradee Kumar jobber flittig foran hver sin dataskjerm.

– I åttende klasse fikk vi IT-fag på skolen. Familien min er fattig, og jeg så det som en mulighet til å lære noe jeg kunne begynne å tjene penger på tidlig. De siste fem årene har jeg jobbet nok til å bidra til familiens økonomi, forteller Rohit. 22-åringens neste mål er ingeniørutdanning.

– Samtidig vil jeg fortsette å jobbe så jeg også kan gi mine tre yngre søsken høyere utdanning. Fetteren Pradee nikker. Han er 23 år og forsørger familiemedlemmer med lønnen fra menneskerettighetsorganisasjonen.

Diskriminering og overgrep

De er tilsynelatende to helt vanlige urbane, unge menn. Men de er også historien om hvordan ny teknologi baner veien for et oppgjør med det indiske kastesystemet.

Med inntektene fra IT-arbeid er de begge i ferd med å løfte seg selv og familiene sine ut av fattigdom og opp i det lavere middelklassesjiktet i India. Både Rohit og Pradee er fra familier som er kasteløse, eller daliter som er det indiske navnet på de som er aller lavest på rangstigen i det tradisjonelle, indiske kastesystemet.

Systemet ble formelt avskaffet i 1950, rett etter Indias uavhengighet, og i dag er daliter representert i alle

samfunnslag. Statsminister Manmohan Singh har offisielt fordømt praksisen med «urørbarhet» og sammenlignet den med apartheid, og delstatsministeren Mayawati Kumari i Uttar Pradesh, delstaten Benares ligger i, er selv dalit.

Men fremdeles praktiseres kastesystemet i mange deler av det indiske samfunnet. Både indiske menneskerettighetsorganisasjoner, FN, Human Rights Watch og Amnesty rapporterer om utstrakt diskriminering og overgrep begått mot mange av Indias mer enn 160 millioner daliter. Daglig meldes det i indiske aviser om nye tilfeller av trakassering, voldtekter, grov vold og drap på daliter, særlig på landsbygda. I byene er situasjonen litt bedre, men diskriminering i arbeidslivet er et stort problem også her.

– Kastesystemets regler for «urørbarhet» gjør at mange av høyere kaster vil unngå fysisk og sosial kontakt med daliter. Derfor kan det være veldig vanskelig å ta høyere utdanning og få jobb hvis du er dalit. For oss innebærer IT en enorm endring i valgmuligheter, sier Rohit.

– Det kan man både studere og jobbe med uten å være i så mye kontakt med andre.

Bruker sosiale medier

Menneskerettighetsorganisasjonen PVCHR er profilert i India og får støtte fra blant annet EU til sitt arbeid mot diskriminering og overgrep mot daliter.

Leder Lenin Raghuvanshi, som selv kommer fra en velstående høykastefamilie, snakker med forakt om kastesystemet.

– Dessverre har vi en lang vei å gå

Med inntektene fra IT-arbeidet sitt er 22 år gamle Rohit Kumar (helt til høyre) i ferd med å løfte seg

før det oppheves i praksis, sier Raghuvanshi. Han forteller hvordan stadig nye, marginaliserte grupper tar i bruk IT-teknologi og sosiale medier for å bedre sin sosiale og økonomiske status. I PVCHR oppfordrer og veileder de flere marginaliserte grupper til å fortelle sine egne og andres historier om diskriminering og forfølgelse gjennom sosiale medier.

– IT er et utmerket redskap for aktivisme, og spesielt for daliter, urbefolkning, slumbeboere og andre marginaliserte grupper som vanligvis ikke har tilgang til formelle arenaer og media, sier Raghuvanshi, og viser til at både internett, datamaskiner og mobiltelefoner er blitt svært billige i India. Human Rights Watch krevde nylig at indiske myndigheter gir bedre beskyttelse for dalit-aktivister, fordi mange blir forfulgt og truet på livet for sitt engasjement for de kasteløse. Lenin Raghuvanshi har selv opplevd det.

– Jeg blir trakassert og får drapsrusler hele tiden, sier han, og viser

frem meldinger på mobiltelefonen.

– Men jeg lar meg ikke skremme. Skulle jeg bli drept, vil dalit-saken få enda mer oppmerksomhet og myndighetene vil bli ansvarliggjort på en måte de helt sikkert ikke ønsker, sier han og trekker på skuldrene.

Tror på forandring

Rohit og Pradeep mener at utviklingen er positiv i byene.

– Her er det flere som ikke bryr seg om kaste, spesielt blant unge. Men det er også lettere å skjule hvilken kaste du kommer fra her, sier Rohit. På landsbygda er det verre.

– Når vi besøker besteforeldrene våre i landsbyen utenfor Benares, opplever vi nedlatenhet fra høykastefolk. Folk er mer konservative på bygda. De er også mer misunnelige der, sier Rohit med et lite smil. De to lar seg ikke kve.

– Disse folkene har dårlige holdninger. Men vi har økonomi og utdanning, og vi tenker moderne, sier

«For oss innebærer IT en enorm endring i valgmuligheter»

te familien sin opp i Indias middelklasse. På bildet står mor Sushita Devi (48) i midten, lillesøster Khushbo (12) til venstre, deretter lillerbror Mohit (14), mellomste bror Rahul (16). FOTO: KEN OPPRANN

Pradeep. Han tror at kastesystemet vil forsvinne også i praksis i løpet av de neste to-tre generasjonene.

– For bare få generasjoner siden var det mye som er helt vanlig i dag, som var utenkelig. India endrer seg raskt nå. Selv på landet er ting i endring. Barna som vokser opp i dag, vil ha mindre problemer enn det vi hadde. For hver generasjon får vi nye muligheter. Foreldrene våre hadde det vanskeligere og hadde færre muligheter enn oss. Våre barn vil få det enda bedre, sier han.

Utdannet, kasteløs og kvinne

Etter jobb drar Rohit hjem til huset han bor i sammen med foreldrene og tre søsken. Moren Sushita Devi (48) serverer kjeks, søte kaker, te og vann. Én etter en ramler søsknene Rahul (16), Mohit (14) og yngstejenta Khushboo (12) inn døra etter skoletid.

– Han var rampete i barndommen, beretter Sushita.

– Men nå er jeg veldig stolt av

ham. Naboene våre sier til sine egne barn at «Rohit har fått det til i livet. Dere må gjøre som ham». Pionervirksomhet er ikke noe nytt i familien. Sushita fullførte videregående skole i en tid da det var svært uvanlig at kvinner generelt, og særlig daliter fikk utdanning.

– Som barn hadde jeg mye problemer på grunn av diskriminering, forteller hun.

– Men moren min, som selv var yrkesaktiv store deler av livet sitt, jobbet hardt og sørget for at alle vi barna tok utdanning, selv om vi var fattige, forteller Sushita, som i mange år jobbet som kontormedarbeider i et forsikringsselskap. Hun husker oppstandelsen hjemme i landsbyen Bahariyabaad, 80 kilometer fra Benares, da hun fikk jobben.

– Det kom fremmede fra hele distriktet hjem til oss bare for å se på meg. En dalitkvinne med utdanning og jobb var en sensasjon, sier hun og ler.

Rohit (22) og Pradeep Kumar (23) har trygge jobber hos PVCHR som kjemper for dalitenes rettigheter i India. – Vi har vært heldige. Det er vanskelig for mange daliter å få jobb, sier Rohit. FOTO: KEN OPPRANN

24 Aktuelt

→ Hos People's Vigilante Committee on Human Rights er det naturlig nok ingen diskriminering av daliter. I arbeidslivet for øvrig kan det fremdeles være tungt. Daliten Jyoti Narayan (32) er utdannet IT-ingeniør og tobarnsfar. I flere år drev han en internettkafé i nabolaget i Benares med stor suksess.

Kundene svikter

– Det gikk veldig bra så lenge jeg var den eneste med denne kompetansen. Etter at det ble flere av høyere kaster som åpnet internettkaféer sluttet folk å komme. Nå går det veldig dårlig her, sier han. Jyoti har tatt seg deltidsjobb ved et lokalt universitet, men er ikke fornøyd med arbeidsmiljø og betingelser.

– En annen lærer som er dalit og jeg blir frosset ut og mobbet av høykastene, sier han.

– Normalt skulle utdanningen min ha gitt meg en stilling med mye høyere lønn. Men jeg møter fordommer veldig mange steder. Nå satser han på at oppussing og utvidelse av internettkaféen kan lokke folk til å se gjennom kastestatus og fordommer.

– Det er vanskelig. Men det skjer en positiv utvikling og barna mine vil få det bedre enn meg, mener han. ■

Daliten Jyoti Narayan blir intervjuet av en lokal TV-stasjon om diskriminering av daliter. Lenin Raguvanshi i menneskerettighetskomiteén har satt opp intervjuet. – Så legger vi det ut på Youtube, Facebook og andre sosiale medier for å gjøre dalitenes sak kjent, sier han. FOTO: KEN OPPANN

Norge talte dalitenes sak i FN

Norge talte dalitenes sak da FNs Menneskerettighetsråd i vår gikk hardt ut mot indiske myndigheter. Rådet krevde økt innsats mot diskriminering og overgrep mot landets daliter.

Av Hanne Eide Andersen

FNs Menneskerettighetsråd rapporterer om menneskerettighetssituasjonen i alle medlemslandene hvert fjerde år.

I rapporten for India som ble publisert i februar i år, beskrives utstrakt diskriminering og overgrep mot landets daliter. Rapporten slår fast at «selv om det er en rekke lover på plass, er domfellelsesraten»

etter loven fra 1989, som ble innført for å forebygge overgrep mot daliter, «sjokkerende lav».

Da India ble konfrontert med tilstandene i en egen høring i Menneskerettighetsrådet i mai i år, var Norge ett av 14 land som spesielt tok opp dalitenes situasjon og ba India øke sin innsats på området.

Indias daliter

- Utgjør rundt 167 millioner mennesker i India. To av tre lever under den offisielle fattigdomsgrensen.
- Hver dag skjer det alvorlig, kasterelatert forfølgelse av daliter i India i form av drap, tortur og voldtekter. I 2005 slo myndighetene selv fast i en rapport at det begås en forbrytelse mot en dalit hvert 20. minutt.
- De fleste anmeldte overgrep mot daliter blir ikke straffeforfulgt.
- Daliter diskrimineres også sterkt i helse- og utdanningsinstitusjoner, og er overrepresenterte blant folk uten tilgang til jord/land, adekvat husly, vann og sanitetstjenester.
- Årlig rapporterer menneskerettighetsorganisasjoner om flere tusen alvorlige seksuelle overgrep mot dalitkvinner, som massevoldtekter, menneskehandel og sexslaveri.

Kilde: UNDP, UN Human Rights Council, International Dalit Solidarity Network, Human Rights Watch, India Census 2001, Planning Commission Report 2010.

– Den teknologiske utviklingen, kombinert med sosiale medier, gir enorme muligheter til å spre et budskap på en enkel og billig måte over hele verden. IT sprenger mange av de tradisjonelle barrierene, sier dalit-forkjemper Lenin Raguvanshi FOTO: KEN OPPANN

Plan-rapport: Skolegang gir jenter håp

Jenter med utdanning får høyere inntekt, gifter seg senere, får færre og sunnere barn og har mer innflytelse over sine egne liv. Det er en av konklusjonene i barneorganisasjonen Plans nye «jenterapport». **Av Anne Håskoll-Haugen**

RAPPORTEN, som i år har tittelen «Because I'm a girl», ble utgitt i anledning verdens første jentedag 11. oktober. Den er basert på FN-statistikk og intervjuer med jenter i 7 ulike land. Rapporten beskriver en rekke positive konsekvenser av utdanning for jenter.

Men 75 millioner jenter i skolealder sitter fortsatt ikke på skolebenken. Høye skolekostnader, fattigdom, trakassering av jenter på skolen og tenåringsgraviteter er de største hindrene for jenters skolegang, ifølge rapporten. Plan viser til forskning som sier at jenter vil øke inntekten sin med 10–20 prosent for hvert år de tar utdanning utover ungdomskolen.

Av den grunn etterlyser Plan rask handling blant verdens nasjoner for å prioritere kvalitetsundervisning for jenter. Organisasjonen mener dette er essensielt for å takle den globale fattigdommen.

«Sviker barna»

I en kronikk i Dagsavisen 25. september anklager Plans generalsekretær Helen Bjørnøy også den norske regjeringen for å svikte barns rettigheter.

– Norge har de siste årene økt bistanden til fattige land. Likevel har støtten til skole og utdanning gått ned, både som andel og i kroner og øre. Vi mener Norge må øke denne bistanden og sørge for at den bidrar til at alle jenter får fullføre ungdomsskolen, sier Bjørnøy.

Norges andre store barneorganisasjon Redd Barna stiller seg bak pengekravet, men er ikke enige i at regjeringen sviker verdens barn.

– Men vi savner en sterkere satsing på utdanning og at Norge signerer og ratifiserer klagemekanismen til FNs barnekonvensjon, sier Tove R. Wang, generalsekretær i Redd Barna.

Mer, men ikke nok

Forslaget til statsbudsjett som ble offentliggjort 8. oktober viste at regjeringen vil sprøyte 75 millioner ferske bistandskroner inn i arbeidet for utdanning. Men Bjørnøy er likevel ikke fornøyd.

– Det er flott at regjeringen har lyttet til oss og øker bevilgningene. Men med 1,6 milliarder i 2013 er utdanningsbistanden fortsatt lavere enn da regjeringen tok over i 2005,

Helen Bjørnøy, generalsekretær i Plan Norge

Stadig flere jenter i verden, som her i Mosambik, får muligheten til å delta i gymnastikk og andre skolefag. I 2007 gikk 69 millioner flere barn på skole enn i 1991.

FOTO: KEN OPPRANN

sier Bjørnøy.

Statssekretær i Utenriksdepartementet, Arvinn Gadgil, er ikke enig i Plans anklager om at utdanning er nedprioritert. Han vektlegger at Norge er landet som gir mest penger til FNs barneorganisasjon Unicef. Støtten går blant annet til programmer for jenter og utdanning.

Positive skoletall

Rapporten viser at ungdom tilbringer mer tid på skolen enn noen gang. 74 prosent av jentene mellom 11 og 15 år går på skole, og 83 prosent av guttene. Er ikke dette egentlig ganske oppmuntrende?

– Jo. Men vi kan ikke være fornøyd med det. Det som virkelig gjør en forskjell er om de fullfører ungdomsko-

len. Det gir større muligheter til å få relevant kompetanse, sier Bjørnøy. I 2007 gikk 69 millioner flere barn på skole enn i 1991. ■

Jenter

■ 70 prosent av verdens fattigste milliard er kvinner.

■ 75 millioner jenter i barne- og ungdomsskolealder går ikke på skolen.

■ Stadig flere jenter får skolegang, men fortsatt får jentebarn i mange land dårligere kosthold og mindre utdanning enn gutter og menn. De er også mer utsatt for vold.

Kilde: Because I'm a girl, Plan, 2012/Unesco.

Utdanning – mirakelkur mot hva?

Utdanning er en nøkkel, men det er ikke gitt hvilke dører som åpnes.

Kommentar: Anne Håskoll-Haugen

«EN LANDSBY SOM LESER, har framgang!» Slik lød teksten på et stort reklameskilt som vaktet innfartsåren til en landsby i Guatemala hvor jeg gjorde feltarbeid i 2005.

– Men er det ikke rart da, at vi likevel er så fattige? sa en åttebarns-far til meg.

Han hadde sendt alle barna på skole. Likevel gjorde barna det samme som ham; vevet og dyrket mais. Skolediplomene hang stolte på veggen, men barna hadde ikke «løftet seg selv ut av fattigdom». Hvert av diplomene hadde derimot gjort et kraftig innhugg i familiens budsjett og fått faren til å lure på om investeringen var verdt det.

Fråkjørende?

Med beslutningen om tusenårsmålene ga medlemslandene FN rollen

som internasjonal koordinator for å bekjempe verdens fattigdom. Blant strategiene var grunnutdanning.

Troen på folkeopplysning som drivkraft for utvikling har sine røtter i opplysningstiden. Ut med myter og religiøse mørkemenn. Vitenskap var nøkkelen til modernitet. I bistanden gjorde utdanning sitt inntog allerede i 1960-årene. På 1970-tallet ble utdanning koblet til kvinnefrigjøring. Ord som *menneskelig kapital* og *empowerment* kom inn i bistandsordboken.

Forbildet var den sosiale mobiliteten utdanningsekspløsjonen i Europa hadde ført med seg. Budskapet i Plans nye jenterapport skriver seg inn i denne tradisjonen.

Men ofte byr FN og bistandsorganisasjonenes utdanningsretorikk på en overforenkling av sosiale og øko-

«Ved å definere fattigdom som mangel på utdanning, skyves ansvaret for et politisk problem over på de fattige selv.»

nomiske sammenhenger. Mye skal på plass for at utdanning skal redusere fattigdom: Tilgang på jobber, lønninger som står i forhold til prisnivået, rettigheter i arbeidslivet og mulighet for kvinner til å kombinere barn og lønnet arbeid. Utdanningsekspløsjonen i Europa foregikk parallelt med en politikk som sikret alt dette. Men blant Tusenårsmålene finner du ingen slike politiske krav.

Individualisering

Å telle antall barn som begynner på skole er alene ingen indikator på utvikling. Ved å definere fattigdom som mangel på utdanning, skyves ansvaret for et politisk problem over på de fattige selv. Hvis de tror på FNs mantra om at utdanning er verktøyet som gjør dem i stand til å «løfte seg selv ut av fattigdom», aksepterer de at fattigdommen er deres eget ansvar når de mislykkes. De har jo fått nøkkelen, bare ikke funnet døren.

Men Michelle Bachelet, tidligere president i Chile og nå leder av FNs

kvinneorganisasjon UNWomen, sier det selv i forordet til Plan-rapporten: Jenter i Latin-Amerika har gått forbi guttene på statistikken over antall år på skolen. Likevel, skriver hun, lider kvinnene der fortsatt under diskriminering, vold, lavere status og færre muligheter. Svaret hennes er mer utdanning. Jentene må «tro på at det ikke finnes grenser for hva de kan oppnå,» skriver Bachelet.

Forskerne Morten Bøås og Desmond McNeill har sagt at makten institusjoner som FN har til å definere vår verdensforståelse er så total, at å være mot dem, er som å være mot mødre eller eplekake. Meningsløst. For hvem tør påstå at utdanning ikke fører til utvikling og likestilling? ■

Anne Håskoll-Haugen er journalist i Bistandsaktuelt, lektor og har en mastergrad i sosialantropologi.

26 Aktuelt

Virker bistanden?

I år er det 60 år siden Stortinget bevilget ti millioner kroner til Indiahjelpen, starten på den statlige norske bistanden. Det er også 50 år siden Norsk Utviklingshjelp, Norads forløper, ble etablert.

I jubileumsåret 2012 vil en person i bistandsmiljøet reflektere rundt bistandens resultater, problemer og utfordringer.

- Nr.1-2012: Atle Sommerfeldt, Kirkens Nødhjelp.
- Nr.2-2012: Nora Ingdal, Nordic Consulting Group.
- Nr. 3-2012: Asbjørn Eidhammer, forfatter og ambassadør.
- Nr. 4-2012: Ine Eriksen Søreide, Høyre.
- Nr. 5-2012: Terje Vigtel, Norad.
- Nr. 6-2012: Berit Aamlid Syversen, sykepleier, Leger Uten Grenser.
- Nr. 7-2012: Given Lubinda, utenriksminister i Zambia.

Urokråke i kamp mot hauker

Anti-terror-kampen har svekket internasjonal fattigdomsbekjempelse, mener Storbritannias tidligere utviklingsminister Clare Short. – Utviklingsarbeidet har mistet kraft. Det er blitt kidnappet av det militær-industrielle kompleks, fastslår hun.

Av Gunnar Zachrisen

Som utviklingsminister markerte Short seg som en kritiker av nasjonale særinteresser som våpenindustri og handelspolitikk. Hun var en sterk pådriver for FN's tusenårsmål, arbeidet aktivt for reformer i Verdensbanken og sto fremst i kampen for gjeldslette for utviklingslandene. Ofte var hun i allianse med Norges daværende utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson.

Internt i den britiske regjeringen var hun en tydelig opposisjonell røst, og i 2003 trakk hun seg fra Labour-regjeringen i kjølvannet av Tony Blairs samarbeid med USA om invasjonen i Irak. Selv om hun ikke lenger sitter i regjering, fortsetter den frittalende politikeren fra Labours venstreside å engasjere seg i internasjonale spørsmål. Nå har hun kastet seg inn i kampen for å skape åpenhet om pengestrømmer knyttet til internasjonal olje- og gruveindustri.

Massive forbedringer

– Storbritannia og de nordiske landene har bidratt med bistand til utviklingsland i minst 50 år. Hvordan vurderer du de langsiktige virkningene av bistand i disse landene?

– Om folk ser på statistikkene vil de se at indikatorer som forventet levealder, spebarnsdødelighet, mørdredødelighet og lese- og skrivekynighet har gjennomgått en enorm

forbedring. Se på India i dag kontra hvordan det var før avviklingen av kolonistyre eller tilstanden i tidligere franske og britiske kolonier. De har alle gjennomgått massive forbedringer.

– Ja, selv om du bare ser på utviklingen siden 2000, målt etter FN's tusenårsmål, har det vært massive framskritt. For eksempel i antallet barn i skolen – og særlig jenters skolegang. På lang sikt er dette tiltak av enorm betydning for å bringe et land framover.

– Så framgangen skjer egentlig forttere enn noen gang før?

– Ja, hvis vi ser på hva som har skjedd etter 2000, som følge av enigheten om FN's tusenårsmål og alle de ulike samarbeidsprosjektene som ble igangsatt i kjølvannet av dette.

Kidnapping!

– Du var selv utviklingsminister i Tony Blairs Labour-regjering fra 1997 til 2003. Hvordan vil du beskrive utviklingen i internasjonal bistands- og utviklingspolitikk i årene som har gått siden?

– Det var mye bra som skjedde på slutten av 90- og begynnelsen av 2000-tallet. Men etter en lang periode med positivt internasjonalt samarbeid for en mer helhetlig utviklingspolitikk, med tusenårsårene som det sentrale, har hele framdriften i utviklingsarbeidet stanset opp.

Clare Short mener bistanden har bidratt til en rekke forbedringer særlig innen helse og utdanning. Men de rike landenes fokus på kampen mot terror har ført til at framgangen har stoppet opp. FOTO: ESPENRØST

Den internasjonale agendaen er blitt kidnappet av andre politiske og økonomiske krefter. Det militær-industrielle kompleks, som USAs president Eisenhower advarte mot, er igjen på banen og setter dagsorden.

Anti-terror

– Hvordan skjedde dette?

– Tilbakeslaget startet med to fly som krasjet i skyskraperne i New York 11. september 2001. At folkene som sto bak måtte stoppes, at de måtte hindres i å drive treningsleirer i Afghanistan, var rimelig. Men at det måtte lede til full krig i Afghanistan var en grov feil. Senere kom invasjonen i Irak som lukket vinduet helt for det positive som var i gang.

– Anti-terror-politikken har svekket drivkraften i det internasjonale utviklingsarbeidet. Mens vi så en periode med store kutt i militærutgiftene etter den kalde krigen, er militærbudsjettene nå høyere enn noen gang. Det er idiotisk og ødeleggende for verden. Det å bruke enda mer penger på våpen bidrar bare til mer spenning og ustabilitet, i motsetning til en mer intelligent bruk av penger og makt.

– Skylden ligger hos dem som har laget en politikk som er feil, og der bistand brukes til å fremme feil mål. Dette må det gjøres noe med. Vi må få en debatt om hvordan verden kan gjøre noe med de aller viktigste

utfordringene, hvordan den kan bli mer bærekraftig, mer rettferdig og tryggere for kommende generasjoner.

Diamanter og olje

– Du er i dag styreleder i noe som heter Extractive Industries Transparency Initiative, et initiativ for å skape økt åpenhet om pengestrømmer i gruve- og oljeindustrien. Hvordan vil EITI forandre verden?

– Dette er en høyaktuell problematikk i en rekke utviklingsland, og det er enorme pengesummer involvert. Store voksende økonomier som Kina og India etterspør olje og mineralressurser som aldri før. Dette legger et press på både råvarepriser og prisen

«Anti-terrorpolitikken har svekket drivkraften i det internasjonale utviklingsarbeidet.»

Clare Short, tidligere utviklingsminister i Storbritannia

Det militær-industrielle kompleks

■ Tette politiske og økonomiske relasjoner mellom lovgivere, nasjonale militære ledere og forsvarsindustrien. Herunder støtte til politiske grupper, politisk støtte til militærutgifter og lobbyarbeid. Hyppigst brukt om USA.

■ Begrepet ble første gang brukt av president Dwight D. Eisenhower i hans avskjedstale 17. januar 1961.

på ulike sluttprodukter på verdensmarkedet. Av 54 land i Afrika er det i dag bare fem som ennå ikke har enten produksjon eller leteaktivitet etter olje. I tillegg til dette har vi omfattende aktivitet fra gruveselskaper i en rekke land. Om de ulike landene får gjøre bruk av inntektene fra disse næringene på en god måte, så er det enorme muligheter for å skape utvikling og å løfte hundrevis av millioner mennesker ut av fattigdom.

– Dette er i utgangspunktet veldig positivt. Men baksiden av medaljen er at slike store pengesummer, ukontrollert og med feil styring, vil ha en tendens til å skape korrupsjon, skjevfordeling og konflikt.

– EITI-initiativets mål er å samle selskaper, regjeringer og sivilsamfunnsorganisasjoner i en felles front for å skape størst mulig åpenhet rundt pengestrømmene. Det gjelder enten det er snakk om diamanter i Sierra Leone eller olje i Angola. Ofentligheten må få vite hva kontraktene går ut på, hvor mye penger som er involvert og til hvem. Dette kan i neste omgang legge grunnlaget for en mer informert demokratisk debatt i landene om bruken av pengene. Det er en stor oppgave, og det koster å få det til, men prisen ved ikke å gjøre noe er også enorm.

Intelligent fredsrolle

– Hva kan et lite land som Norge

bidra med i dagens utviklings- og utenrikspolitik?

– Norge har vist godt lederskap i ulike utviklingspolitiske prosesser. Dere spilte en sentral rolle i å få samlet den daværende Utstein-gruppa bestående av kvinnelige utviklingsministre. Der tok vi en lederrolle i å utforme ny politikk i Verdensbanken. Dette ledet blant annet til nye typer planer for fattigdomsbekjempelse i utviklingsland.

– Norge har hatt en sentral rolle i en del fredsprosesser. Oslo-prosessen i Palestina, Sør-Sudan og Sri Lanka er noen eksempler. Dette er en viktig og intelligent rolle å spille for et lite land, som dere kan være stolte av. Noen ganger har det lyktes, andre ganger har det vært mindre vellykket. Som da Norge spilte en modig rolle som fredsmeidler i Sri Lanka. Hvis dere hadde lyktes, så ville krigen som fulgte vært unngått og mange liv kunne vært spart.

– Så hvis jeg skulle gi et råd måtte det være å holde dere til fredsrollen. Sørg gjerne for å integrere den enda mer inn i andre utenrikspolitiske prioriteringer. Dette er Norges viktigste rolle i verden, og øk gjerne ambisjonsnivået. Palestina er ett av områdene som skriker etter aktivt, intelligent fredsdiplomati. I dag er Palestina i en kaotisk situasjon med forferdelig urettferdighet. Så vend gjerne tilbake dit, og vis lederskap enda en gang. ■

Kommentar Eva Bratholm

I små porsjoner

DET ER UMULIG ikke å legge merke til dem, remsene med porsjonspakker som henger ved kiosker og småbutikker i fattige land. Opprinnelig inneholdt de mest hardt sukkertøy, men etter hvert er remsetilbudet utvidet til en rekke varer. Pulverkaffe, sjampo, sukker, såpe, vaskepulver, tobakk og alkohol – for å nevne noen.

Remsene er et interessant fenomen og et godt eksempel på at en sak gjerne har mange sider og flere effekter. Gode og dårlige.

Småpakkene koster lite, ofte bare noen tiører. Det gjør dem tilgjengelige for veldig mange mennesker. Slik innebærer de en demokratisering av forbruksvarer. Mennesker som må leve på de få myntene som kan skrapes sammen på en dag eller to – kan også få vasket håret med sjampo og balsam, vasket klær eller drukket kaffe med sukker.

NOE SOM IKKE ville ha vært innenfor rekkevidde dersom varene skulle kjøpes i flaske eller boks. Ulempen er naturligvis at prisen pr. kilo eller liter blir urimelig høy. Det illustrerer til fulle uttrykket: «Det er dyrt å være fattig».

Men, det er en fordel at porsjoner i remser er lette å distribuere, å lagre og å frakte. De holder seg godt i varmt klima og under krevende omstendigheter. Med på dette lasset følger også omdiskuterte varer som tobakk og alkohol.

I Uganda er porsjonspakker med alkohol en vinner. For en krone og tjue øre får man for eksem-

pel en solid dose gin. Denne ekstremtilgjengeligheten av alkohol er neppe særlig heldig, verken for arbeidslivet eller for folkehelsen.

I India selges den livsfarlige tyggetobakken Gutka i individuelle pakker. Den er i slekt med gammeldags skrå og fører med seg omfattende spyting. Susende røde spytteklyser er en helt vanlig opplevelse på gata i New Delhi. Gutka er sterkt kreftfremkallende, men merkes bare som farlig med en liten svart skorpion.

Det følger også et betydelig søppelproblem med småpakkene. De er laget av plast og tomme hylser og blir liggende og flyte overalt på gater og fortauer.

PRODUSENTENE HAR for lengst innsett verdien i massemarkedet. En liten fortjeneste blir stor når den ganges med et stort tall. Foreløpig har Asia vært det store markedet for små og billige individuelle pakker, men med krisen i Europa ser produsentene nye jaktmarker åpne seg. Gigantprodusenten Unilever vil nå nærme seg Spania og Hellas med varer i lite format. Bakgrunnen er i følge Der Spiegel Online at «poverty is returning to Europe».

De som før hadde råd til sjampoflasker og kaffeglass kan nå måtte nøye seg med samme innhold i små porsjoner. Det er en tankevekkende og overraskende vri på en sak med mange sider – om remsene nå gjør sitt inntog i Athen og Madrid.

Billige porsjonspakker med gin er en slager i Uganda. FOTO: EVA BRATHOLM

Namibia tjener godt på biffene de selger til Norge
Les mer på side 36

Økonomi

Farvel bistand, velkommen gass!

Tanzania er landet som har mottatt mest bistand fra Norge gjennom 50 år. Nå tror optimistene at lovende funn av naturgass etterhvert skal bli til verdifulle gassfelt. Det kan bety slutten på avhengigheten av bistand.

Av Anne Håskoll-Haugen, i Tanzania

Gass-funnene kan være begynnelsen på slutten for femti år med bistand, sier Olav Lundstøl, ambassaderåd på den norske ambassaden i Tanzania. Han mener den store utfordringen blir å sørge for at ressursene forvaltes på en måte som kommer folket til gode.

Lundstøl er sosialøkonom og har regnet på hva funnene kan bety av skatteinntekter for Tanzania. Han tror at landet kan bli et mellominntektsland i løpet av 10-15 år.

– Det er anslått at gass-funnene som er gjort til nå er nok til å drifte to gassanlegg med en produksjonsverdi som tilsvarer 25 til 60 prosent av dagens bruttonasjonalprodukt, avhengig av hvilken gasspris som legges til grunn. Det er også høyst sannsynlig at størrelsen på gassressursene vil øke betydelig i de nærmeste årene som en følge av intensivert lettevirksomhet, sier Lundstøl.

Han forklarer videre at det vil kunne bety en økning på mellom 25 til 70 prosent i landets totale skatteinntekter. Det kan forandre Tanzanias økonomi og behovet for gavebistand vil kunne bli kraftig redusert.

Optimismen råder

Lundstøl er ikke den eneste som tror på at en gryende tanzaniansk gasssektor vil gi klingende mynt i kassa.

Tanzanias oljedirektorat og de internasjonale oljeselskapene uttrykker en sterkt optimisme. Statoil er med på eventyret med to betydelige funn til nå:

– Det som skjer her er veldig spennende, stemningen er litt som i Norge på syttitallet. Funnene vi har gjort til nå kan sammenlignes med Snøhvitfeltet, sier landansvarlig for Statoil i Tanzania, Bjørn Rasmussen.

Mange av de store gass- og oljeaktørene er på plass. Letingen har foregått i kort tid og treffprosenten har vært uvanlig høy med gassfunn i ni av ti letebrønner.

Statoil har to av feltene med størst volumer. Rasmussen forteller at Statoil-kontoret i Dar es Salaam har vokst fra å være en enmannsvirksomhet i 2007, til et stort kontor med nær 40 ansatte. I tillegg sysselsetter Statoil rundt 220 personer indirekte gjennom underleverandører i lettevirksomheten. De fleste er fra Tanzania.

– Vi bidrar til lokal sysselsetting og har opplæringsprogrammer for å skaffe nok kvalifisert arbeidskraft. Vi samarbeider også med Norad om mastergrad-programmer for å forberede Tanzania på å bli en gass-nasjon, forteller Rasmussen.

Eventyr uten lykkelig slutt

Men ikke alle er like begeistret. Lede-

Olav Lundstøl, ambassaderåd på den norske ambassaden i Tanzania.

Sebastian Shana, sjefgeolog i Tanzania Petroleum Development Corporation (TPDC).

Statoil har gjort store gassfunn utenfor kysten av Tanzania. Optimistene tror gassfunnene

ren for organisasjonen The Legal and Human Rights Centre, Helen Bisimba, kom med hard kritikk i avisen The Citizen 26. september. Hun mener det tanzaniske «gasseventyret» er preget av hastverkspolitikk fra regjeringens side.

I ryggen har hun flere grasrotorganisasjoner som alle mener at regjeringen inntil videre må stoppe utdelingen av lete-lisenser. Bisimba tror ikke på at gassen blir noe eventyr for de fattige i Tanzania. Hun påpeker at Tanzanias svake skatteregime gjør det lett for utenlandske investorer å tjene seg rike på landets naturressurser – men uten at landet er garantert sin del av inntektene.

Bistandsaktuelt skrev tidligere i år om en ny rapport som viser at landet taper omkring 1 milliard amerikanske dollar årlig gjennom kapitalflukt, skatteunndragelser, skattefritak og insentiver gitt til investorer.

Men kritikken fra sivilsamfunnet

har foreløpig prelet av på myndighetenes representanter. Dagen etter at Bisimbas innlegg sto på trykk i avisen, signerte Rasmussen Statoils fjerde letelicens.

Tanzanias energiminister, Sospeter Muhongo, beordret i september en gjennomgang av alle letekontrakter. Han mente at flere av kontraktene ikke er til det beste for Tanzania. Samtidig har den fjerde lisensrunden blitt utsatt inntil myndighetene skal presentere den nye naturgass-strategien 30. november. Det understrekes likevel fra myndighetenes side at lisensene vil deles ut umiddelbar etter dette.

Dyr leteboring

– Utenlandske investeringer har vært avgjørende for lettevirksomheten. På grunn av de høye kostnadene, avansert utstyr og kunnskapen som er nødvendig, hadde ikke Tanzania fått til dette på egenhånd, sier sjefgeolog

■ BISTAND

Kritiserer givere

Tanzanias sentralbanksjef mener landets bistandsavhengighet hemmer gjennomføringen av utviklingsprogrammer. Benno Ndulu sier at regjeringen må handle for å redusere bistandsavhengigheten gjennom å styrke landets egne inntekter, hvis en bærekraftig utvikling skal oppnås. Ndulu mener at givne i mange tilfeller unnlater å oppfylle forpliktelse om å frigi avsatte midler.

■ HANDEL

Malaysia og Egypt planlegger frihandelssone

Ifølge nyhetsbyrået Reuters planlegger Malaysia og Egypt å inngå en avtale om en frihandelssone i Egypt. I første omgang er planene at firmaer fra Malaysia skal investere i fabrikker som skal produsere bildeler i Egypt. Bildelene skal selges til det europeiske markedet.

■ INVESTERINGER

100

millioner dollar er summen den britiske storbanken Standard Chartered vil investere om lagi Afrika innen 2015.

vil gjøre Tanzania til et mellominntektsland i løpet av ti år. FOTO: STATOIL

Sebastian Shana i Tanzania Petroleum Development Corporation (TPDC).

Letingen etter gass utenfor kysten av Tanzania foregår på større dyp enn det som er vanlig utenfor Norge. Det gjør leteprosessen kostbar. Shana mener at Tanzania må «løpe der andre har gått» og at Tanzania er klare for gass-alderen.

Åtte til ti år

Aktivisten Helen Bisimba får delvis støtte av den tanzaniske økonomen Prosper Ngowi. Han mener at hvis prosessen går for fort, vil landet gå glipp av penger.

– Politikerne kan ikke ha greie på alt. Det handler ikke om å tro på et gasseventyr eller ikke, det handler om å høre på ekspertene. Olje og gass kan ikke løse alle Tanzanias problemer, sier Ngowi, som selv har sin utdannelse fra Norge.

Det vil mest sannsynlig ta fra åtte til ti år før produksjonen kan komme

i gang. Men virkningen vil merkes lenge før på grunn av store utenlandske investeringer til leting og investeringer i infrastruktur og anlegg. Det vil stille store krav til myndighetene, men gi tid til å forberede seg, mener Lundstøl fra den norske ambassaden. Han understreker at det fortsatt er flere hull i rammeverket som må tettes for at myndighetene skal klare å administrere sin nye rikdom så folk får nytte godt av den.

Norges mange roller

Norge har vært i det østafrikanske landet i femti år og samarbeidet mellom de to landene er tett. Norge har til sammen bevilget 25 milliarder bistandskroner til Tanzania.

De siste årene har kompetansebygging innen olje og gass gradvis blitt et viktigere satsingsområde. Norges utdanningsstøtte og stipendordninger har ført til at rundt 90 prosent av de ansatte i landets oljedirektorat er ut-

«Funnene vi har gjort til nå kan sammenlignes med Snøhvitfeltet.»

Bjørn Rasmussen, landansvarlig for Statoil i Tanzania.

dannet på NTNU i Trondheim.

Tidligere i år signerte *Olje for utvikling (OFU)* en avtale med tanzanianske myndigheter verdt 30 millioner kroner over de neste fire årene. OFU har som mål å overføre norske erfaringer med forvaltning av oljepenger til utviklingsland så olje- og gassinntekter kan komme folket til gode. I tillegg har Norge utviklingsprogrammet *Skatt for utvikling* som skal bistå Tanzania i å utvikle gode skattesystemer.

På den andre siden av bordet sitter Statoil hvor den norske staten eier 67 prosent av aksjene. De er der for å tjene penger.

Godt mottatt

– Vi blir alltid svært godt mottatt. Det er ikke en ulempe å være nordmann i Tanzania, sier Rasmussen. Han mener ambassadens tilstedeværelse gjennom mange år har åpnet mange dører.

– Men hvordan skal Norge unngå å blande kortene?

– I Tanzania, som i andre land, er OFU og ambassaden rådgivere. Vi kan ikke diktere lokale myndigheter på noen som helst måte. Som et selvstendig afrikansk demokrati med økende selvbevissthet, opptrer Tanzania mer og mer som en kritisk partner og velger i noen tilfeller ikke å høre på rådene Norge gir, sier Lundstøl.

Han mener samtidig at Norge har en høy stjerne i Tanzania når det kommer til olje-forvaltning og at norske råd fra OFU og ambassaden ofte ansees som svært relevante.

Lundstøl tror at uansett hva som skjer i Tanzanias gass-sektor, vil Norges giverforhold til Tanzania forandre seg relativt raskt, særlig over det neste tiåret. Han ser ikke for seg at Tanzania vil være den største mottageren av bistandspenger de neste femti årene også. ■

<<Norsk utviklings samarbeid har som alle vet fra før ikke «fikset» Afghanistan i løpet av de 10 siste årene. Skal man derved konkludere med at det er nytteløst? Se kronikken nedenfor.

Meninger

Debatt:

Styrk det afghanske sivilsamfunnet

Av Gro Lindstad og Eric Ramirez-Ferrero

NORADS EVALUERINGSRAPPORT om norsk bistand til Afghanistan er, i følge TV2, «dyster lesning». Det hevdes at Norges bidrag på 5,4 milliarder kroner over ti år, hverken har ført til varig fred, bedre styresett eller mindre fattigdom. Det konkluderes med at Norges fremtidige støtte til det krigsherjede landet, bør revurderes.

Ja, norsk bistand til Afghanistan bør revurderes. Ikke for at den skal kuttes, men fordi den bør omorga-

niseres og omfordes. Noen typer bistand fungerer nemlig bedre enn andre. Bistand til Afghanistan gir gode resultater når pengene går til å styrke sivilsamfunn. Utdanning av jordmødre fremheves i Norad-rapporten som ett av få prosjekter med målbar, positiv effekt.

Med midler fra FOKUS har Afghanistankomiteens kvinneutvalg sørget for utdanning av bortimot 10 prosent av alle jordmødrene i landet siden 2002. Denne utbedringen av svangerskapsomsorgen er utvilsomt ekstremt viktig i ett av landene i ver-

den hvor det, blant annet på grunn av den store dødelighetsrisikoen knyttet til svangerskap og fødsler, er farligst å være kvinne.

I tillegg til umiddelbare resultater som at flere babyer og mødre overlever, har utdanningen av jordmødre andre langsiktige konsekvenser. Kvinner med utdanning tjener penger, de blir mer selvstendige og deres status i lokalmiljøet styrkes. De velges inn som representanter i landsbyrådet, stiller til parlamentsvalg og de blir forbilder for ungdom.

Jordmorskolenes er lokalt initiert

«De lokale jordmorskolenes har tillit i nærmiljøene.»

og vinner dermed tillit i nærmiljøet. Våre organisasjoner bidrar med finansiering og administrativ kompetanse. Slik har man fått til noe så kontroversielt som utdanning og yrkesdeltakelse for kvinner. Våre partnerorganisasjoner i Afghanistan har kapasitet til å gjøre mer, men foreløpig delegeres ikke nok av bistandsmidlene til dette arbeidet.

Menneskerettighetsorganisasjoner og sivile samfunnsgrupper har en vaktbikkjefunksjon overfor myndighetene. Det internasjonale samfunnets bidrag til Afghanistan har i

Kronikk:

Bistanden, bare bortkastet?

Av Helge Brochmann og Bjarne Garden

DET HAR NYLIG vært foretatt en evaluering av norsk utviklingsbistand til Afghanistan 2001–2011, på oppdrag av Norads evalueringsavdeling. Mediene, og særlig TV 2, har fortegnet bildet av hva bistand til Afghanistan har resultert i ved å underkommunisere deler av fakta og konkludere i null. Norsk utviklings samarbeid har som alle vet fra før ikke «fikset» Afghanistan i løpet av de 10 siste årene. Skal man derved konkludere med at det er nytteløst? Eller har det verdi å se at midt i mye negativt finnes det faktisk bemerkelsesverdige framganger både for helse og utdanning? Vi mener ja – og at vi likevel kan være edruelige om at det fortsatt gjenstår mye.

Rapporten, som er utarbeidet av et uavhengig nederlandsk konsulentfirma, gjennomgår ulike sider ved den norske bistanden til Afghanistan. I media var oppslagene entydig negative og det ble gitt et inntrykk av at bistanden ikke har hatt noen effekt, at innsatsen har vært bortkastet. Vi mener dette gir et feilaktig bilde både av rapporten og, ikke minst, av virkeligheten. Ingen skal stikke under en stol at det er store utfordringer knyttet til bistand til Afghanistan og at man kunne ønsket seg større framgang på mange områder. Samtidig er det positive resultater å vise til, for eksempel innen helse og utdanning, som Norge har bidratt til.

UTDANNING HAR VÆRT et viktig område for den norske bistanden. Av totalt 5,4 milliarder kroner i den

nevnte perioden har 365 millioner gått til utdanning og 173 millioner til helse (det siste tallet er fra Norads egen statistikk). Bistanden har hovedsakelig vært gitt gjennom multilaterale kanaler, spesielt gjennom Afghanistan Reconstruction Trust Fund, et flergiverfond som forvaltes av Verdensbanken, og UNICEF. I tillegg har støtte vært gitt til virksomhet drevet av norske organisasjoner som Afghanistankomiteen i Norge, Flyktinghjelpen, Kirkens Nødhjelp, Røde Kors og Bistandsnemnda (nå Digni).

Rapporten gjennomgår den norske innsatsen på utdanningssektoren og vurderer resultater som er oppnådd. Ettersom Norge i hovedsak gir sin støtte gjennom felles bidrag med andre givere, er det vanskelig å peke på hvordan akkurat de norske pengene har bidratt, adskilt fra hva andres penger har oppnådd. Unntaket er de norske frivillige organisasjonene, som for øvrig får godkjent karakter av evalueringsteamet.

TAR MAN UTGANGSPUNKT i hvordan situasjonen var i 2001, har det vært en formidabel framgang. Knappt noe annet land kan vise til en slik utvikling: I 2001 gikk under 1 million barn på skole i Afghanistan og svært få av disse var jenter. I 2011 er det 7,5 millioner barn på skole og nærmere 3 millioner av dem er jenter, ifølge offisielle tall fra utdanningsdepartementet. Antallet lærere er sjudoblet i den samme perioden, og kvinner utgjør nå 31 prosent av lærerstyrken. Det har også vært en betydelig økning av antallet elever i yrkesfaglig opplæring

Helge Brochmann og Bjarne Garden er ansatt i Norads avdeling for helse, utdanning og forskning

KRONIKK

Kronikkforslag sendes til Tor-Aksel Bolle toab@norad.no. Maksimum 6000 tegn inkludert mellomrom

og innen høyere utdanning.

Norge har altså vært med på å gi et stort antall barn og unge nye muligheter i en ellers svært krevende situasjon. Det bør understrekes at utdanning er en forutsetning for utvikling også på andre samfunnsområder. Utdanning er en viktig faktor for økonomisk vekst, økt sysselsetting blant annet for ungdom og for en demokratisk og fredelig utvikling. Evalueringsrapporten konkluderer med at alle utdanningstiltak Norge har vært involvert i, er relevante og at man har nådd de konkrete målsettingene man hadde satt seg. Likevel synes vi at evalueringsrapporten i liten grad anerkjenner de framskritt som er gjort. Mediene synes helt å ha oversett dette.

AFGHANISTAN ER HELT RIKTIG framstilt som et av de farligste landene i verden å føde i. Mødredødeligheten er altfor høy: Rundt 460 per 100.000 levendefødte barn. Men den er mer enn halvert siden år 2000, da den var på rundt 1000! Da bør vi ikke vende oss vekk og si at det ikke nytter, men sier heller at nok en halvering kan være i sikte. Barnedødeligheten (under 5 år) har hatt mindre reduksjon, men UNICEFs siste beregning (2012) er at den er gått ned fra 150 per 1000 levendefødte til 101.

Innen utdanning og helse trengs det samtidig flere forbedringer. Administrasjonen av sektorene må forenkles og fagkompetansen styrkes. Det må bygges flere skoler og klasserom, flere klinikker hvor også flere føder framfor å føde hjemme. Bare rundt

halvparten av skolene i landet har egne skolebygg. Det trengs mange nye lærere og helsearbeidere fortsatt, ikke minst kvinnelige. Kvaliteten på undervisningen og på helsetjenestene må forbedres. Dette arbeides det med. Lærere kurses i stor skala og rapporten har funnet belegg for at lærere som har vært kurset, viser framgang både pedagogisk og fag-

«Tar man utgangspunkt i hvordan situasjonen var i 2001, har det vært en formidabel framgang.»

→ Følg debattene på nett: www.bistandsaktuelt.no

nett EGYPT

I revolusjonens kjølvann

Helene Opsal, som jobber for UNDP i Kairo skriver om sitt forhold til byen.

nett MALAWI

Kinesisk preg på Lilongwe

Norges ambassadør Asbjørn Eidhammer forteller om Kinas veibygging og bygninger i Malawi.

nett FILIPPINENE

Veikart for fred på plass

Martha Rubiano Skretteberg og Knut Andreas Lid i Caritas Norge skriver om fredsavtalen mellom regjeringen og Moro islamsk frigjøringsfront.

hovedsak gått til å styrke afghanske myndigheter, infrastruktur og ulike FN-organisasjoner. Dette har bidratt til positiv utvikling, men altfor lite midler og kapasitet er brukt på å bygge sivilt samfunn i Afghanistan. Norge kan, gjennom utviklingspolitiske grep, omorganisering og omfordeling av bistandsmidler, bidra til et styrket sivilt samfunn i Afghanistan. Da kan afghanerne selv holde politikerne ansvarlige og dermed øke sjansene for langsiktig og varig utvikling, også etter at ISAF-styrkene trekker seg ut. ■

Gro Lindstad er daglig leder i FOKUS og Eric Ramirez-Ferrero er generalsekretær i Afghanistankomiteen i Norge.

Debatt:

Byvekst og aukande urettferdig fordeling

Av Anna Malena Giske Skibeavaag

OPE BREV TIL utviklingsminister Heikki Holmås:

For dei privilegerte er byar sett på som ein smeltedigel mellom ulike kulturar, eit spanande sosialt liv, entreprenørskap og kreativitet, inntekt, utvikling og innovasjon. Sett frå ei anna side, og på tross av det unike potensiale til byane, lir store delar av innbyggjarane i byane i verda under ekstrem fattigdom kor deira privilegium er avgrensa av økonomi, sosial og kulturell status, etnisk bakgrunn, kjønn og alder. I tillegg bur mange av dei fattigaste som oftast i dei mest ras-, jordskjelv- og flomutsette landområda av byane.

Innan 2030 vil alle utviklingsregionar, inkludert Asia og Afrika, ha fleire folk som bur i by enn på landsbygda. Me kan faktisk sjå føre oss at heile folketalsauka i verda dei neste 30 år kjem til å bu i urbane strøk. Talet på uformelle busetnader kjem til å auke og innan 2020 vil me ha omlag 889 millionar menneske som bur i slum. Om dei med avgjerdsrett held fram med å sjå bort ifrå den aukande byutviklinga og gapet mellom fattig og rik som den ukontrollerte veksten fører med seg, så vil me om ti år ha nesten

ein milliard, for det meste unge menneske, med utfordringar som vanskar med å finne jobb, forureining, forringande levevilkår, forskjellsbehandling på grunn av kjønn og sosial tilhøyring, marginalisering og høg kriminalitet.

Nivået i dag på byplanlegging er jamt over lågt og eksisterande byutviklingsstrategiar er mangelfulle og klarer ikkje å handtere den store urbaniseringa som skjer rundt om i heile verda. Me ved UN-Habitat er difor overtydd om at skal me kunne betre levekåra til verdas fattige; så må byane stå i fokus. Me rådar difor alle beslutningstakerar til å ta følgjande steg: Utvikle og implementere ein nasjonal bypolitikk, planleggje byutvikling og byutviding, leggje jobbstrategiar for unge byfolk og utvikle byplanar som omhandlar redusering av-, og tilpassing til klimaendringar.

Generasjonane i framtida fortener sosialt inkluderande, miljøvenlege og økonomiske berekraftige byar. ■

Anna Malena Giske Skibeavaag er juniorekspert ved FN's busettingsprogram, avdelinga for byar og klimaendring.

Anna Malena Giske Skibeavaag

Norsk bistand har sammen med andre lands bistand gitt mange resultater i Afghanistan, blant annet på utdanningsfeltet, skriver artikkelforfatterne. Bildet er fra en norskstøttet skole i Faryab-provinsen.

FOTO: KEN OPPRANN

lig. En annen utfordring er de store geografiske og sosiale ulikhetene når det gjelder adgang til både helse og utdanning.

SITUASJONEN ER VANSKELIGST i områder med sikkerhetsproblemer og i de mer landlige delene av landet, mens statistikken er bedre for sentrale og mer urbane strøk. Det er med andre ord nok å ta fatt i. Afghanerne har oppnådd stor framgang på mange områder, og det er lagt et grunnlag for videre utvikling. Norsk bistand har bidratt til dette. Afghanistan vil likevel trenge vår støtte en god stund framover for å styrke kompetansen sin slik at de kan ta ytterligere skritt i retning av utdanning med kvalitet for alle, og helsetjenester som bidrar til større nedgang i barnedødelighet

– der framgangen ikke er så tilfredsstillende.

EN SISTE EDRUELIGHET: Alt her i verden er ikke norsk, heller ikke bistand til Afghanistan. Vår bistand utgjør 5,36 prosent av all bistand til Afghanistan i perioden som var evaluert nå. Vi gjør kanskje det vi kan, men om det ikke er bra nok kan (kritiske) evalueringer bidra til at vi gjør det bedre. Å forbedre det vi gjør er et mer konstruktivt perspektiv enn å la seg slå til marken av en rent negativ oppmerksomhet. ■

Bjarne Garden er underdirektør i Norads avdeling for helse, utdanning og forskning. Helge Brochmann er seniorrådgiver på samme avdeling.

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som Gado, er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

Uganda feirer 50 år som uavhengig nasjon.

32 Bakerst

50 år, noe å feire?

Av Henry Lubega

– VI VAR DET tolvte landet i samveldet som fikk uavhengighet fra briterne etter den andre verdenskrig, sier John Ntimba. 83-åringen forteller at han husker godt hvordan hele Uganda var fylt av spenning og optimisme da de britiske koloniherrne for 50 år siden måtte forlate landet.

– Men hvem hadde ant den gangen at det var den 9. oktober 1962 uavhengigheten faktisk endte! Når jeg ser tilbake på det femti år etter, tviler jeg sterkt på om vi var klare for uavhengighet. Som folk er vi ikke uavhengig, selv om lederne våre er det; de kan skalte og valte med landets ressurser etter eget forgodtbefinnende klager Ntimba.

I likhet med mange andre ugandere hadde Ntimba blandede følelser da Uganda nylig feirer sitt femtiårsjubileum som uavhengig nasjon. For ting er ikke blitt helt som folk håpet og trodde.

Uganda har gått fra seks millioner innbyggere i 1962 til ca 35 millioner

Sett fra SØR

Henry Lubega er frilansjournalist og bor i Kampala

i dag. Ikke bare er vi, ifølge FNs befolkningsfond, nummer to i verden når det gjelder befolkningsvekst (selv om økningen har gått noe ned de siste årene), men vi har også hatt flest presidentbytter i Øst- og Sentral-Afrika. I løpet av femti år har vi hatt ni presidenter. På samme tid har våre naboer, Tanzania og Rwanda, hatt fire presidenter og Kenya bare tre.

DEN SITTEDE PRESIDENTEN, Yoweri Museveni, har riktignok styrt siden 1986. Da han ankom Kolo Independent Ground for å tale under feiringen av uavhengigheten var det imidlertid ikke innholdet i talen folk snakket om etterpå. Det var presidentens nye bil til 1,4 millioner dollar, en limousin av typen Mercedes-Benz S600 Pullman Guard, som ble det store samtaleemnet blant kommentatorer og aktive på sosiale medier.

I et land hvor inflasjonen har vært enorm, statsbudsjettet alltid går med underskudd og blir holdt opp av trofaste skattebetalere i den utviklede

verden er det et ubesvart spørsmål: Var det virkelig verdt å bruke 21 milliarder shilling (ca 50 millioner kroner, red. anm.) på jubileumsfeiringene all den tid vanlige ugandere fremdeles spør seg selv om hva de er uavhengige fra?

KANSKJE SKULLE VI bare ha minnes denne dagen uten en stor feiring, siden det vi har gjort og det vi trenger å gjøre ikke er noe å feire. I stedet for femti år med fremskritt har vi heller tatt et tilbakeskritt. Hertugen av Kent som i 1962 åpnet sykehuset som ble gitt i uavhengighetsgave, representerte også Dronningen ved femtiårsjubileet. Men sykehuset han en gang åpnet er nå i en sørgelig stand. Ved åpningen kunne det sammenlignes med et hvilket som helst London-sykehus, men nå er det ikke en gang på nivå med en liten klinikk i London.

Optimisme og fremtidsstro var det mye av for 50 år siden. I dag er det lite igjen. Hva betyr vel selvstyre for en sulten og fattig befolkning? ■

President Museveni ledet an i en storslått og koselig feiring. Det egentlig var så mye å feire. FOTO: NTB SCANPIX

Helt konge!

Kongelig prakt har alltid omgitt Ashanti-kongen. Han er den 16. i rekken, med århundrelange tradisjoner. Men i dag er «høvdingenes høvding» talsmann for modernisering og vekst.

Av Jan Speed

Da Otumfuo Osei Tutu II nylig besøkte Norge, ble han plutselig norsk rikskjendis som offer for tyver som stjal hans medbragte gull og juveler. Men det er verken kriminaliteten i Norge eller stjålede verdigjenstander han ønsker å snakke med pressen om. Det er økonomisk utvikling for folk flest på eget kontinent.

– Stemmen til folk på landsbygda i Afrika vil ikke kunne bringes til taushet. Vi som er «tradisjonelle ledere» bærer deres ambisjoner, sier Ashanti-kongen.

Han er representant for en lang tradisjon, den 16. kongen i rekken. Ashanti-kongedømmet oppsto på begynnelsen av 1700-tallet og omfattet deler av både dagens Ghana, Sierra Leone og Benin. I dag er kongen betraktet som en øverste leder for såkalte «traditional leaders». Han er en vel ansett offentlig person, særlig på

landsbygda, men har ingen offisiell politisk rolle i demokratiet Ghana.

Like fullt blir han brukt av landets politiske ledelse til å representere landet i ulike sammenhenger. Internasjonalt fronter regjeringen ham som en talsmann for investeringer og samarbeid med et moderne næringsliv. Nasjonalt er han opptatt av at utdanningssystemet må styrkes, og at bøndernes røst må bli hørt.

Eventyr

– Som tradisjonelle ledere spiller vi en viktig rolle i utviklingen av landet. Vi er med på eventyret det er å legge grunnlaget for vekst i Afrika. Ghana er en del av den nye afrikanske fortellingen, sier han.

Til vanlig bor kongen i Manhyia-palasset i den tradisjonelle kongsstaden, Kumasi, nordvest for hovedstaden Accra. I løpet av de 13 årene han har sittet på tronen har Ghana blitt

HVEM?

- Kongen av Ashanti.
- Øverste sjef for «tradisjonelle ledere» i Afrikas raskest voksende økonomi, Ghana.
- Hovedtaler på Norwegian-African Business Summit.

et stabilt demokrati, og landet er Afrikas raskest voksende økonomi. Ghana viste gode økonomiske veksttall på rundt fem prosent selv før landet oppdaget olje utenfor kysten.

Den store utfordringen i Ghana er at mens fattigdommen har gått ned sør i landet, langs kysten, har de nordlige områdene blitt fattigere. Der er det ikke like gode veier, hus eller næringsliv. Det er disse menneskene kongen mener verden ikke må glemme i begeistringen for Afrikas vekst.

Kongen har høy status blant sitt

folk. I mange lokalsamfunn på landsbygda veier ordene til høvdingenes og storhøvdingenes aller øverste sjef betraktelig mer enn utsagnene til statens representanter. Fra tid til annen må han refse storhøvdingene for å

« Afrikas fattige må betraktes som forbrukere som mangler i den globale økonomien »

Ugandas 50-årsjubileum feires med uavhengighet nylig. Mange ugandere spør seg om

Portrett

derstreker han at bildet Vesten har av Afrika som et katastrofeområde må skiftes ut:

– Afrika er ikke en byrde for menneskeheten, men en utfordring for vår kreativitet. Afrikas fattige må betraktes som forbrukere som det er behov for i den globale økonomien, sier Otumfuo Osei Tutu II.

Målet er å trekke flere inn i pengeøkonomien. Ghana har vedtatt en petroleumslov som sier at 70 prosent av landets oljeinntekster skal brukes til å forbedre infrastruktur og modernisere jordbruket.

Selv om han holder seg unna partipolitikk, er kongen kritisk til Den afrikanske unionen og en rekke afrikanske ledere. Han frykter at de ikke legger et godt nok grunnlag for videre vekst. Han tror at afrikanere mangler selvtillit.

– For mange afrikanere er blitt overbevist om at det ikke er noe å være stolt av i vår historie eller kultur. Det er ikke sant. «Den gygne stol» var en velfungerende stat, sier han – før britiske tropper erobret området.

Selvtillit

– Selvtillit er ikke å vende tilbake til fortiden. Det ville være det samme som å avvise demokrati. Men jeg mener at tradisjoner kan integreres bedre i demokratiske systemer for å gjøre dem med relevant for vanlige folk, sier Ashantikongen.

Han mener mange av de politiske og sosiale problemer som har plaget Ghana under koloniperioden og i ettertid er i ferd med å bli løst.

– Demoner fra fortiden blir gradvis fordrevet, sier han. Nå reiser han rundt i verden og utfordrer investorer å «gå på oppdagelsesferd i Afrika», denne gangen for å se muligheter for å skape vekst og utvikling. ■

Otumfuo Osei Tutu II fører en lang kongetradisjon videre i Ghana. Han er den 16. i rekken.

FOTO: SCANPIX/NTB

overse behovene til egne innbyggere. Nylig anklaget han noen av dem for å selge jordområder for egen vinning, istedenfor å satse på utvikling som kan komme ungdommen til gode.

Hans dronning er også en profilert person. Hun går nå i bresjen for å få «dronning-mødrene» i landet til å fordømme praksisen med å gifte bort barnebruder.

Nytt bilde

Når kongen taler til internasjonale forretningsfolk eller politikere un-

Hva i all verden?

Av Ba-Musa Ceesay

FOTO: WIKIPEDIA

- 1 Hvem er dette?
- 2 Hvem er Tawakel Karman?
- 3 Hva er offisielt språk i Bangladesh?
- 4 Hva heter den kontroversielle anti-islamiske filmen som ble lastet opp til Youtube i juli 2012?

- 5 Hvem var president i USA under Cuba-krisen i 1962?

- 6 Sudans president er etterlyst av ICC. Hva står forkortelsen for?

- 7 Når ble Norsk utviklingshjelp, forgjengeren til dagens Norad, opprettet?

- 8 Når fikk man straffeparagrafen mot omskjæring av jenter i Norge?

- 9 Hva betyr bilateral?

- 10 Hvor mange medlemmer sitter i Stortingets utenrikskomité?

- 11 I hvilket land ligger det krigsherjede området Darfur?

- 12 Hva kaller man Falklandsøyene i Argentina?

- 13 Hvilket språk har afrikaans utviklet seg fra?

- 14 Hva heter Samoas hovedstad, som begynner med bokstaven A?

- 15 Hvor mange medlemsland er det i FN?

- 16 Når ble Amnesty International stiftet?

- 17 Hvilken er den eldste av verdens hovedreligioner?

- 18 Hvilket land ble Nord-Korea okkupert av i 1945?

- 19 Var Uganda tidligere britisk, fransk eller portugisisk koloni?

- 20 Hvilke to ting har navnet nbebele i Zimbabwe?

Ekspertnotter

- 1 Hvilke språk er offisielle FN-språk?
- 2 Hva gjør en iktyolog?
- 3 Hva slags kunst er bonsai?

1: Jakaya Kikwete, president i Tanzania. 2: Nobels fredsprisvinner i 2011 fra Jemen. 3: Bengali. 4: Innocence of Muslims. 5: John F Kennedy. 6: International Criminal Court. 7: 1962. 8: Tosi. 9: Tosi. 10: Tosi. 11: Sudan. 12: Sias Malinas. 13: Nederlandsk. 14: Apta. 15: 193. 16: 1961. 18: Hinduisme. 19: Sudan. 20: Britisk. 20: En folkegruppe og et språk. Ekspertnotter: 1: Arabisk, kinesisk, engelsk, fransk, spansk og russisk. 2: Studerer fiskene. 3: Dyrking og stell av dvergtær, kjent fra Japan.

34 Bakerst

Bokanmeldelse:

Unik historie fra Nord-Koreas helvete

Av Tone Bratteli

SHIN DONG-HYUKS ble født i 1982, i et helvete på jord. Han ble født i en av Nord-Koreas fryktelige fangeleirer – Leir 14. Da han klarte å rømme 2. januar 2005, 22 år gammel, var han den første av barna som var født der, som klarte det. På det tidspunktet visste han så å si ingenting om livet utenfor.

Nå har journalisten og Nord-Korea-eksperten Blaine Harden skrevet ned Shins dramatiske historie i boka «Flukten fra leir 14», og samtidig åpnet en dør til det steinharde og umenneskelige regime i et av verdens mest lukkede land.

Shins forbrytelse var at han var sin fars sønn. Farens forbrytelse var at han var bror til to unge menn som hadde flyktet til Sør-Korea under «brodermordkrigen» som splittet så mange familier. Hva som var morens forbrytelse fikk Shin aldri greie på.

Ti knallharde regler blir nitidig fulgt opp av vokterne i leiren. En av dem er at det er de som må godkjenne seksuell kontakt – såkalt belønnings-ekteskap – ellers blir parene skutt. Shins mor og far ble ført sammen på denne måten. Mor og far så hverandre bare en handfull dager i året.

Shin hadde også en storebror i fengselet. De og andre barn skulle skamme seg over foreldrenes forræderi, arbeide hardt, være lydige og angi sine foreldre og andre om de hørte det minste rykte om at noen skulle

rømme, stjal noen ekstra maiskorn eller andre strengt forbudte ting. Ellers ble de skutt.

I 23 år besto Shins meny av maisgrøt, saltet kål og kålsuppe. Bare det. Han var så å si alltid sulten. Fikk han en sjanse grillet han rotter sammen med andre barn.

På skolen skulle barna ta selvkritikk og lære å tyste. Ingen som slapp ut av jerngrepet skulle lenger tenke ukorrekt. De var så usle at de ikke ble funnet verdige til å få kunnskap om landets lysende leder.

Da Shin overhørte en samtale mellom moren og broren om å rømme, gikk han straks til skolen og tystet. Det var midt på natta. Mannen som tok imot tipset ønsket selv å ta æren for det og kanskje motta noen privilegier. Forvirret og uten å vite hvorfor ble Shin kastet i en celle og ble utsatt for fryktelig tortur, inntil det ble klart at han var angiveren.

På cella traff Shin fangen «Onkel» som for første gang fortalte noen historier om livet utenfor leiren. Den unge gutten trodde knapt det han hørte.

«Boka åpner en dør til det steinharde og umenneskelige regimet i Nord-Korea.»

Blaine Harden:
Flukten fra leir 14.
En beretning fra Nord-Korea.
Oversatt av Poul Henrik Poulsen.
Cappelen Damm, 2012.

Shin ble til slutt hentet ut av sin celle og ført til et henrettelsessted. Der så han mor bli hengt og bror skutt. Folkefiendene skulle vekke. Shin angret ikke at han hadde tystet. Han var indoktrinert til å tro at det var det riktige. Ellers ville han selv blitt skutt.

Senere treffer Shin en ny venn – Park. Han var ikke født i leiren og kunne fortelle Shin mer om livet utenfor. Shin likte best historiene om mat og spising. For ham ble ordet «frihet» det samme som «grillet kjøtt».

Da de to prøvde å flykte i 2005, ble Park sittende fast i det elektriske pigg-

trådgjerdet og døde. Den døde kroppen hans ga en glipe i gjerdet hvor Shin klarte å krype ut.

Så følger den dramatiske historien om flukten til Kina, smuglingen inn til Sør-Korea og senere til USA. I dag er Shin menneskerettighetsaktivist og foredragsholder, og lever i Washington og Seoul.

Shin bærer på tunge traumer, tanker og erfaringer som det ikke har vært lett for ham å snakke om. Tystingen mot moren og broren står sentralt, men også flere andre episoder. Der og da hadde han ingen gode følelser verken for sin bror, mor eller far. Han var lært opp til ikke å stole på noen, ingen fortrolighet, ingen omsorg – men til å tyste.

Dette er en helt unik og forferdelig historie om et totalt lukket land der eliten oversvømmes med privilegier, mens flertallet av folket lever på eksistensminimum. Blaine Harden har sjekket Shins historie nøye og han har vevd inn en del fakta og annen dokumentasjon fra landet i teksten. Det er nesten ufattelig at det internasjonale samfunnet ikke har vist større interesse for den katastrofen menneskene i Nord-Korea lever midt oppe i.

Det er et viktig vitnemål vi har fått gjennom beretningene i denne boka. Da skylder vi Shin og de kanskje 200 000 menneskene som akkurat nå er inne-sperret i de fryktelige leirene i Nord-Korea å øke vår interesse for deres skjebne.

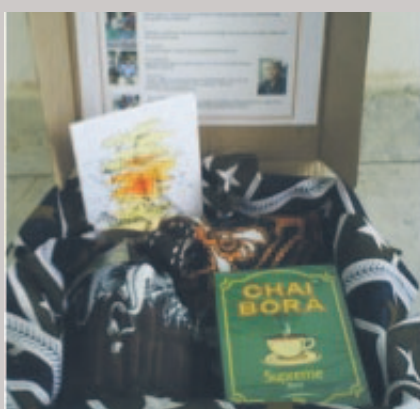
TANZANIA GAVEPAKKE

- Rettferdig kaffe, 250 g
- Tradisjonell te, 250 g
- Brunt sukker, 350 g
- Liten duk av bomull med afrikansk trykk
- Håndmalte kort

Ekstra tilbehør: kaffe- og sukkerskje utskjært i tre og masaismykker. Alt er laget i Tanzania og pakkes i en eske som sendes rett hjem til den som skal ha gaven.

Bestill nå så kommer det frem til jul:

info@wild-tracks.com/www.wild-tracks.com

280 kr
inkl. porto

utviklingshuset

Utviklingshuset er et informasjons- og opplevelses-senter om utviklingssamarbeid og fattigdomsbekjempelse for skoleungdom (15 – 19 år) og studenter. Huset er også en møteplass for kunnskapsdeling og debatt.

Skoletur til Oslo?

La elevene dine lære mer om samfunnsbygging, utviklingssamarbeid og menneskerettigheter. Utviklingshuset tilbyr gratis og lærerike pedagogiske opplegg – forankret i LK06 for 10. trinn, videregående skoler, folkehøgskoler og høyskoler.

Utviklingslab – vårt populære, interaktive læringsspill om samfunnsbygging og utvikling. Målet er å bevisstgjøre ungdom om internasjonal utviklingspolitikk og dilemmaer knyttet til fattigdomsbekjempelse, tilstede.

UtviklingsLøypa (oppdatert!) – en læringsløype i Utviklingshusets utstilling som er aktualisert av Norads 50-års jubileum i år! Gjennom film, bilder og tekster i installasjonene løser skolegruppa oppgaver om utviklingssamarbeid, FNs tusenårsmål og menneskerettigheter. Ny versjon fra august 2012.

Human Rights/Human Wrongs – et engasjerende diskusjonsopplegg med film og varierte oppgaver om menneskerettighetenes kår i vår globale tidsalder.

Tilbudene gjelder mandag – fredag kl. 09.30–16.00. Bestilles på www.utvikling.no, post@utvikling.no eller på telefon 954 52 000.

Vi holder til ved trikkestoppet på Aker Brygge i Oslo.

utviklingshuset

Norads besøks- og opplevelsessenter om bistand og utvikling.

Nytt om navn

Har du skiftet jobb? Send en melding og bilde til baktuelt@gmail.com.

Silje Handeland har fått stilling som bistandsrådgiver i Atlasalliansen. Hun har lang erfaring fra bistandsbransjen, særlig med prosjekter rettet mot funksjonshemmede. Hun har tidligere jobbet som bistandsrådgiver i Norsk Forbund for Utviklingshemmede og i Norges Handikapforbund.

Heidi Biseth er ansatt som seniorrådgiver på utdanning i Redd Barnas Avdeling for strategi og styring. Hun skal delta i arbeidsgruppen for det globale initiativet EdGI med fokus på monitorering og evaluering. Hun skal legge til rette for kapasitetsbygging og programutvikling på landnivå, samt bidra til inntektsskapende arbeid fra et utdanningsperspektiv.

Lalaine Stormorken er ansatt som seniorrådgiver på Avdeling for strategi og styring i Redd Barna, og skal jobbe med Child Rights Governance (CRG), som er et av Redd Barnas prioriterte strategiområder. Stormorken har jobbet mange år som konsulent, innenfor fagfeltet Human Rights / Children's Rights and Development, og har hatt oppdrag blant annet for Plan i en rekke land.

Tina Enevoldsen er ansatt som key account manager i markedsavdelingen i Redd Barna, og skal være med å sikre Redd Barna inntekter fra næringslivet. Enevoldsen har blant annet vært markedsrådgiver i NHO og jobbet i Norsk Folkehjelp. Hun har også bakgrunn

Jobbskifte

Tidligere KrF-politiker **Inger Lise Hansen** (31) er ansatt som ny markeds- og innsamlingsleder i Misjonsalliansen.

– Dette er veldig spennende. Jobben min nå er å arbeide med profilering av organisasjonen og kommunisere med potensielle givere. I tillegg til å jobbe videre med fadderavtaler og menigheter som støtter prosjekter, har jeg lyst til å ta spesielt tak i bedrifter. Jeg tenker at det er et stort potensial for bedrifter til å bidra i Misjonsalliansens mikrofinansprosjekter, sier Hansen.

– Fra politikk til bistandsbransjen – en stor overgang?

– Det er deilig å begynne med noe nytt. Dette er en helt annen form for tankegang enn i politikken. Men utgangspunktet for mitt politiske engasjement har vært kampen mot fattigdom. Derfor føles det meningsfylt å få jobbe med dette på heltid nå, sier Hansen.

fra næringslivet som marketing manager i Norske Skog.

Jan Erik Kors-sjøen er valgt som ny styreleder i fadderorganisasjonen

Plan Norge. Kors-sjøen har sittet i Plans styre siden 2010. Han er sivilingeniør og var konsernsjef i Kongsberg Gruppen fra 1999 til 2008. Han har hatt en rekke lederstillinger i industrien på Kongsberg og lang erfaring fra styrer både i Norge og internasjonalt.

Terje Abusdal (33) har fått fast ansettelse som bistandskoordinator i Bistand for barn. Han vil

ha ansvar for bistandsprosjekter i Adopsjonsforums samarbeidsland. Terje har tidligere jobbet i kommunesektorens interesseorganisasjon KS og som selv-

stendig næringsdrivende innen web og informasjon.

Christoffer Grønstad (34) er ansatt som seniorrådgiver i internasjonal seksjon i Klima-

og forurensningsdirektoratet (Klif). Han kommer fra stillingen som informasjonsmedarbeider i samme etat. Grønstad vil jobbe med Klif sine utviklingsrettede miljøprosjekter i blant annet Sør-Afrika, India, Brasil og Ghana.

Karoline Burdahl Teien er ansatt i fast stilling som analytiker i SIGLA. Hun er

utdannet i business management, internasjonal business, politisk økonomi og globalisering fra Montana State University og NTNU. Hun har blant annet arbeidet med anskaffelser, etisk

handel og utvikling av etiske retningslinjer i Helse Sør-Øst og bærekraftrapportering i Statoil ASA.

Magne Hareide er ansatt i fast stilling som analytiker i SIGLA. Han har tidligere jobbet

med internasjonalt samarbeid og sikkerhetsautorisering av næringslivsaktører i Toll- og avgiftsdirektoratet, samt jobbet som trainee og temporary officer ved EFTA-sekretariatet i Brussel.

Raftoprisen 2012 tildeles **Nnimmo Bassey** fra Nigeria for hans kamp for

menneskerettigheter knyttet til klimaendringer og miljø. Bassey viser hvordan menneskerettighetene gir viktig beskyttelse mot konsekvensene av klimaendringene.

Kristine Storholt har begynt som underdirektør i seksjon for Likestilling og rettigheter i Norad.

Børge Sivertsen er ansatt som seniorrådgiver i seksjon for ren energi i Norad. Han har lang erfaring fra fagfeltet etter arbeid i Statoil.

Tonje Flatmark Sødal er ansatt som førstekonsulent i Olje for Utvikling i Norad. Hun har en mastergrad i statsvitenskap og har tidligere erfaring fra Olje for utvikling-programmet i Bolivia.

Hilde Værdal er ansatt som rådgiver i Avdeling for sivil samfunn og seksjon for utviklingsinitiativ i Norad. Hun har tidligere arbeidet i Utenriksdepartementet.

BISTANDSAKTUELT

Fagblad om utviklingssamarbeid.

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

Ansvarlig redaktør:

Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Debattansvarlig:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no

Nettavisredaktør:

Jan Speed
jasp@norad.no

Journalister:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no
Hege Opseth
opsethmedia@gmail.com
Even Tømte
even.tomte@gmail.com
Espen Røst
espenrost@gmail.com
Anne Håskoll-Haugen
haaskoll.haugen@icloud.com

Prosjektansvarlig adm. prosjekter:

Christine M. Harg
harg@norad.no

Administrasjon:

Ba-Musa Ceesay
Christine M. Harg

Redaksjonsråd:

Eva Bratholm
Vegard Bye
Anne Karin Sæther
Ola Flyum

Internett:

www.bistandsaktuelt.no
Postadresse:
Boks 8034 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse:

Ruseløkkveien 26 (6.etg.)

Telefoner:

23 98 00 00 (sentralbord)
23 98 02 37 (redaksjon)
23 98 02 39 (annonser)

E-post redaksjon:

gz@norad.no

E-post annonser:

harg@norad.no

Design og produksjon:

Fora Medier AS

Trykk:

Nr1 Trykk as

Abonnement:

Bistandsaktuelt, Norad
Boks 8034 Dep,
0030 Oslo

Telefon: 23 98 02 35

E-post: adr-ba@norad.no

Abonnementet er gratis.

Utgiver:

Norad
ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:

Tirsdag 23. oktober 2012

Opplag denne utgaven:

18 700 eksemplarer.

Bistandsaktuelt er medlem av **Fagpressen**.

Neste Bistandsaktuelt:

Utkommer ca.
23. november 2012

Norad

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av utviklingslandenes situasjon? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utviklingen? Om de mange små skrittene for å unngå sult-katastrofer og krig? Nå har du muligheten.

28.000 lesere!

X JA, jeg vil ha et gratisabonnement på fagbladet Bistandsaktuelt.

Navn

Gate- og/eller leilighetsadresse (etasje og leilighetsnummer, hvis mulig)

Postboks

Postnummer Poststed

NB! Vennligst oppgi gate-/leilighets- og ev. postboksadresse. Hoveddelen av opplaget distribueres med avisbud.

PORTO

BISTANDSAKTUELT

Norad
Postboks 8034 Dep.
0030 OSLO

Namibia selger mye biff til Norge og vil gjerne samarbeide med norske bønder. FOTO: NORTURA

Saken er biff – i Namibia

Namibia tjener godt på biffene de selger til Norge. Nå tilbys norske firmaer adgang til store statlige jordbruksområder. **Av Jan Speed**

Før hadde vi bistand, nå ønsker vi handel. Vi ønsker å utvide samarbeidet med Norge. Vi vil at våre kjøttprodukter i større grad skal videreføres i Namibia. Vi ønsker å kunne eksportere mer til Norge, men også få norske bønder til å satse i Namibia, sier den namibiske handelsministeren Hage Geingob til Bistandsaktuelt. Som tidligere statsminister er han en av de mektigste personene i det regjerende SWAPO-partiet.

Historiske bånd fra frigjøringskampen og godt samarbeid om kjøtt-eksport gjør at Namibia ser med stor velvilje på Norge. Nylig var en stor handelsdelegasjon fra det afrikanske landet på besøk i Norge. Næringslivsmøter stod på agendaen, men også et obligatorisk besøk til den norske Namibia-byen og Namibiaforeningen på Elverum. Organisasjonen sørget for at Norge ble en sentral støttespiller for SWAPO under frigjøringskampen som førte til frie valg i 1990.

Storimportør

– Man kan ikke spise demokrati. Vi ønsker nå mer partnerskap om matnyttige saker, sier Geingob.

Hvert 20. biffmåltid i Norge kom-

mer enten fra Namibia, Botswana eller Swaziland. Disse landene har tollfri adgang til det norske markedet for rundt 5000 tonn kjøtt i året. Det er betydelig mer enn EUs kvote.

Norske Nortura er storimportør av kjøtt fra Namibia, samtidig som de er deleier i slakteriet Witvlei Meat Ltd. Nortura har sørget for at Namibia får betalt nesten «norske priser» for kjøttet de eksporterer, noe som betyr at prisen har økt med nesten 100 prosent på tre år. Det har ført til at verdien på eksporten fra det sørlige Afrika har økt med rundt 85 millioner kroner årlig.

– Dette er virkelig det man kan kalle rettferdig handel. Det er også en fordel for norske bønder at kjøttet har nesten samme pris som det norske. Det er den ultimate vinn-vinn-situasjonen, sier direktør Gunnar Dalen i Nortura.

« Man kan ikke spise demokrati. Vi ønsker nå mer partnerskap om matnyttige saker »»

Norske Nortura er deleier i slakteriet Witvlei Meat Ltd.

FOTO: NORTURA

Ønsker partnere

– Vi setter stor pris på denne handelen, understreker departementsråd Malan Lindeque i det namibiske handelsdepartementet. Samtidig mener han at Namibia gjennom sine avtaler med andre land i regionen også kan tilby norske firmaer adgang til markedene i hele det sørlige Afrika.

– Vi har store uutnyttede ressurser i Namibia. Vi ønsker partnere for å utvikle landbruket i områder der jorda er underbrukt. Nortura, gjennom Witvlei, har allerede et program for å hjelpe fattige småsamfunn. Det ønsker vi mer av, sier Lindeque.

Namibia har 150 000 småbønder. De færreste produserer for det kommersielle markedet. Jorda i Namibia er delt mellom offentlige områder og de store kommersielle farmene. Tidligere var alle de store gårdene eid

av hvite farmere. Ifølge Lindeque har landets jordreform ført til at 20 prosent av disse farmene er blitt overført til svarte bønder.

Geingob innrømmer at hittil har eksporten av storfekjøtt til Norge og EU hittil stort sett har kommet de hvite store kommersielle farmerne til gode. Dette skyldes de strenge helsekravene som stilles, mener han.

– Vi ønsker å utvide slik at også småbønder kan levere til eksport. Vi ønsker partnerskap med norske bønder. Vi har store statseide jordbruksområder der vi kunne ha fått til et samarbeid mellom norske og lokale krefter, sier statsråden. Han legger ikke skjul på at han hadde foretrukket et samarbeid med norske bønder enn i stedet å måtte gi jord til stormakter med store interesse for afrikansk jord. ■

